

## ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน  
ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

Factors Influencing the Achievement of Community Rice Center  
in Huapuak Sub-district, Saohai District, Saraburi Province



T096156

โดย

นาย ภาคภูมิ คัมภีระ

ปพ.  
ว 14 ป  
2549

เลขหมู่.....  
เลขทะเบียน 86156  
วันเดือนปี... 2 JUN 2009

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)

พ.ศ. 2549

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้  
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

Factors Influencing the Achievement of Community Rice Center

in Huapluak Sub-district, Saohai District, Saraburi Province

โดย

นาย ภาคภูมิ คัมภีระ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนากการเกษตร)

เมื่อวันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2549

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

( ผศ.พีรชัย กุลชัย )

กรรมการปัญหาพิเศษ

( ผศ.ศุภสมบุรณ์ อิงรัตนากร )

หัวหน้าภาควิชา

( ผศ.สุขุมารณ์ ชันธ์ศรี )

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี  
: Factors Influencing the Achievement of Community Rice Center in Huapuak Sub-district , Saohai District , Saraburi Province

โดย : นาย ภาคภูมิ คัมภีระ

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ : .....

( ผศ. พีรชัย กุลชัย )

10 / ๓๑ / ๕๙

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไป ที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสังเกตโดยมีส่วนร่วมของผู้ทำวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 ประเภท คือปัจจัยภายในกลุ่ม และปัจจัยภายนอกกลุ่ม โดยปัจจัยภายในกลุ่มก็คือ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ในส่วนปัจจัยภายนอกกลุ่มก็คือ ปัจจัยด้านแรงผลักดันจากภาครัฐ ที่มีต่อศูนย์ข้าวฯ แห่งนี้ ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ประเภท เป็นปัจจัยที่นำมาซึ่ง รางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง ในการผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ 105 ดีเด่นประจำปี 2546 ในงานวันเกษตรกรแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

## คำนิยม

ในการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือจากหลายๆ ท่าน โดยเฉพาะ ท่านผศ.พีรชัย กุลชัย ซึ่งเป็นประธานกรรมการปัญหาพิเศษ อีกทั้ง ท่านผศ.ศุภสมบุญ อึ้งรัตนกร ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการปัญหาพิเศษ ที่ให้การสนับสนุน และให้คำแนะนำในการตรวจทานแก้ไข เพื่อความสมบูรณ์ของปัญหาพิเศษ นอกจากนี้ต้องขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกฯ ไปที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นอย่างมากที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนสำหรับทุกความรู้สึกและแรงบันดาลใจที่มีให้แก่นัก ขอขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่เป็นอย่างสูงสำหรับทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนเดิมาถึงวันนี้ ขอขอบคุณจิตวิญญาณของตนเองในความเป็นนักศึกษา และสุดท้ายขอขอบคุณทุกสิ่งที้นำพาหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ หากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้ศึกษาจะขอรับไว้ และกราบขออภัยมาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ภาคภูมิ คัมภีระ  
พฤษภาคม 2549

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## สารบัญ

	หน้า
	(ก)
สารบัญตาราง	
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	2
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่ม	4
แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม	5
นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวของกรมส่งเสริมการเกษตร	14
บทบาทและภารกิจของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน	14
องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
เครื่องมือและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	18
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	19
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ	26
คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ	27
กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลง	29
ผลการวิจัย	40
วิจารณ์ผล	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	42
เอกสารอ้างอิง	44
ภาคผนวก	46

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
	1.สภาพพื้นฐานบางประการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง	29
	2.สภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง	30
	3.ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงต่อการดำเนินงานโครงการฯ	33
	4.การมีส่วนร่วม ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงในการดำเนินงานศูนย์ฯ	35
	5.ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ฯจากผลการวิจัย	40



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 1

### บทนำ (Introduction)

#### ความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ ปีหนึ่งๆมีพื้นที่ปลูกประมาณ 60 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 22-23 ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 325 กิโลกรัม/ไร่ ประเทศไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยส่งออก 6-7 ล้านตันข้าวสาร มูลค่าการส่งออกประมาณ 65,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะพัฒนาการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานตลาดโลก โดยมีแนวทางในการเพิ่มผลผลิต ตลอดจนรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อคุณภาพชีวิตของชาวนาให้ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2543 : 3) เกษตรกรมีความต้องการใช้พันธุ์ข้าวในแต่ละปีประมาณ 900,000 ตัน สำหรับนาปี 57-58 ล้านไร่ และนาปรังประมาณ 5-6 ล้านไร่ ในขณะที่หน่วยราชการที่ทำหน้าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถผลิตได้เพียง 700,000 ตันปี คิดเป็นร้อยละ 77 ของความต้องการทั้งหมด(กรมส่งเสริมการเกษตร , 2544 : 7) ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร จึงจำเป็นต้องหาแนวทางให้เกษตรกร ได้มีแหล่งเมล็ดพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น เพื่อสนองความต้องการของเกษตรกรในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายที่จะพัฒนาและแก้ไข ปัญหาเรื่อง ผลผลิตและคุณภาพข้าวจึงได้ดำเนินการโครงการ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนขึ้น ตั้งแต่ปี 2543 เพื่อให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กระจายสู่เกษตรกรข้างเคียงภายในชุมชนของตนเอง เป็นการลดต้นทุนการผลิต และให้มีเมล็ดพันธุ์ดีครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เคยเป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาการขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี หลังจากที่มีโครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนเกิดขึ้น ทางตำบลหัวปลวก จึงขอรับการสนับสนุน จากโครงการดังกล่าวในปี 2545 ซึ่งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก นับว่าเป็นสถาบันเกษตรกร ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหา การขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี ของตำบลหัวปลวก ศูนย์นี้มีการถ่ายทอดความรู้ ให้ความเข้าใจที่ดี เป็นที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างดี โดยทราบได้จากรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับเขตในการผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ 105 ดีเด่นปี 2546 ในงานวันเกษตรกรแห่งชาติ รางวัลดังกล่าวที่ทางศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวนี้ได้รับ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการของศูนย์นี้เพื่อเป็นข้อมูลให้กับศูนย์นี้เอง ในการนำไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรับปรุงหรือส่งเสริมเพื่อให้เกิดความสำเร็จยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก่ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนอื่นหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลให้กับศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ในการนำไปปรับปรุงหรือส่งเสริมเพื่อให้เกิดความสำเร็จยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนอื่นหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

### ขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยศึกษาวิจัยกับบุคคลเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และเกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม ถึง 30 พฤศจิกายน 2548

### นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กลุ่ม หมายถึง ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ความสำเร็จของศูนย์ข้าวฯ หมายถึง การดำเนินงานของศูนย์ข้าวฯให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ภายใต้ระยะเวลา และทรัพยากรที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่งานเกษตรประจำตำบลหัวปลวก ที่รับผิดชอบศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ หมายถึง เกษตรกรผู้จัดทำแปลงที่ได้รับการคัดเลือกให้  
เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาให้  
จังหวัดสระบุรี โดยเป็นตัวแทนของสมาชิกในการบริหารศูนย์ดังกล่าว

เกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลง หมายถึง เกษตรกรที่มีอาชีพทำนา เป็นสมาชิกเพื่อ  
ดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลหัวปลวก  
อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 2

### การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่ม
2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของกลุ่ม
3. นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวของกรมส่งเสริมการเกษตร
4. บทบาทและภารกิจของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
5. องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

มีผู้ให้ความหมายและเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539 : 414) สรุปความหมายของกลุ่มไว้ว่า "กลุ่ม" หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายร่วมกัน

ลักษณะ ศิริวัฒน์ (2530 : 136) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมกันของบุคคลที่มีความสำเร็จและความสนใจตรงกัน หรือร่วมทำกิจกรรมในเวลาและสถานที่เดียวกัน

สมพงษ์ เกษมสิน ( 2521 : 182) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไปที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อจุดมุ่งหมายสำหรับการกระทำหรือการปฏิบัติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน และมีการพัฒนาโครงสร้างของกลุ่มขึ้นมา

มานพ สวามีชัย ( 2534 : 141-142) ได้อธิบายถึงกลุ่มคือ คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่มีสมาชิกแต่ละคนต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การรวมตัวของบุคคลเพื่อเกิดเป็นกลุ่มนั้น จะต้องเป็นการรวมตัวกันอย่างน้อยในช่วงระยะหนึ่ง มีเป้าหมายร่วมกัน และมีการพัฒนาโครงสร้างของกลุ่มขึ้นมา

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ ( 2533 : 103) ได้กล่าวว่า กลุ่มในทางจิตวิทยา หมายถึง จำนวนคนเท่าไรก็ได้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เช่นกัน มีการเกี่ยวข้องต่อกันกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของกลุ่ม มีการคำนึงถึงคนอื่น ๆ ในกลุ่ม มีการรับรู้ ว่าพวกเขาเหล่านั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

จากความหมายกล่าวสรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของสมาชิกกลุ่ม

## 2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

มีหลายกลุ่มหรือสถาบัน เมื่อได้จัดตั้งขึ้นมาแล้วและได้ปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและ วัตถุประสงค์แล้ว มีทั้งที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากการศึกษาปัจจัยที่ ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้นได้มีผู้อธิบายไว้ดังนี้

ถวิล ธาราโกชน (2526 : 144) ได้กล่าวไว้ว่ากลุ่มใดจะดำเนินงานไปได้ดีมีความก้าวหน้า สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เมื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มสามารถตอบสนอง ความต้องการของสมาชิกทุกคนได้มากที่สุด ซึ่งถ้าได้มากจนกระทั่งเรียกได้ว่าจุดมุ่งหมายของ สมาชิก (Member goal) ก็ยิ่งนับว่าดี แต่โดยความจริงจะไม่มีจุดหมายของกลุ่มใดเลยที่จะสนอง ความต้องการของสมาชิกได้ทุกคน ดังนั้นสมาชิกส่วนมากที่ตั้งใจทำงานให้กลุ่มจึงมักเป็นพวกที่มี ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ส่วนมากที่ได้รับผลประโยชน์จากจุดมุ่งหมายเพียงเล็กน้อย ก็ มักจะไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ความร่วมมือแบบขอไปที

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 229) กล่าวถึงกระบวนการของกลุ่มในการที่จะทำงานให้บัง เกิดผลตามเป้าหมายว่า ต้องมีผู้นำที่ดี มีโครงสร้างและหน้าที่ของกลุ่ม มีการระดมทรัพยากร พื้นฐานที่เกี่ยวกับการพัฒนา มีระบบการอบรมที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถมีการกระตุ้น ให้เกิดการอาสาสมัครเข้าร่วมมือ มีการเชื่อมโยงองค์กรประชาชนในชุมชนกับรัฐ

จรีพรรณ กาญจนจิตรา (2528 : 264) กล่าวถึงการทำงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจของบรรดาสมาชิกที่มีอยู่ในกลุ่ม (Cohesiveness) การร่วมมือร่วมใจในที่นี้ หมายถึง ความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้ตัดสินใจทำอะไรลงไปแล้ว สมาชิกทุกคนต้อง ปฏิบัติตามการตัดสินใจของกลุ่ม กลุ่มซึ่งมีความร่วมมือสูงสมาชิกมีความคล่องตัวในการทำงาน ออกความเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานได้ผลและประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ

อรุณ รักรธรรม ( 2526 : 80) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. ทุกคนได้ออกความคิดเห็นร่วมกัน
2. มีบรรยากาศเป็นกันเอง น่าสบาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. งานของกลุ่มเป็นที่เข้าใจ และยอมรับของสมาชิกเป็นอย่างดี
4. ฟังความคิดเห็นและเอาใจใส่ต่อสมาชิก บางครั้ง อาจขัดแย้งกันบ้าง สมาชิกไม่เห็นด้วยก็ไม่ก้าวร้าว หรือโน้มน้าวผู้อื่นในสิ่งที่ผิดๆต่อการตัดสินใจจากผลสรุปของกลุ่ม
5. มีการดำเนินอย่างเปิดเผย เพื่อมุ่งขจัดปัญหาและอุปสรรค สมาชิกมีอิสระในการแสดงความรู้สึก และความคิดเห็น

สมพักตร์ ย์ญญะสิทธิ ( 2533 : 16) กล่าวถึง พลังสำคัญที่แสดงถึงความเข้มแข็งของกลุ่ม ดังนี้ คือ

1. ขนาดของกลุ่ม
2. การแข่งขันกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
3. สถานภาพของกลุ่ม และบุคคลในกลุ่ม
4. การมีจุดมุ่งหมาย หรือ เป้าหมายตรงกัน
5. สภาพแวดล้อมในการทำงาน
6. ความใกล้ชิดกัน
7. ความสม่ำเสมอในการติดต่อสัมพันธ์กัน
8. องค์ประกอบของโครงสร้างของกลุ่ม (Member Structure)
9. ภาวะผู้นำของตัวผู้นำกลุ่ม
10. แรงกดดันจากภายนอก

พนม ลัมอารีย์ (2536 : 111-120) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของกลุ่ม ประกอบด้วย 7 ประการ คือ

1. การยึดเหนี่ยวกัน และผลผลิตกลุ่ม (Cohesiveness and productivity) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของกลุ่มในสถานการณ์ยึดเหนี่ยวกันนั้น คือ เป็นความภาคภูมิใจของสมาชิก ยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่มในสถานการณ์ยึดเหนี่ยวกันนั้น คือ เป็นความภาคภูมิใจของสมาชิก ยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม มีการร่วมแรงร่วมใจกันฝ่าฝืนอุปสรรค เพื่อการรวมกันในการอยู่รอดของกลุ่ม ในส่วนผลผลิตกลุ่ม หมายถึง ผลงานที่กลุ่มได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิกกลุ่มซึ่งการยึดเหนี่ยวกันและผลผลิตของกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

2. ขนาดของกลุ่ม (Size) จะมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงาน การยึดเหนี่ยวกันของกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. จุดมุ่งหมายกลุ่ม (Group Goal) ถ้าไม่คลุมเครือ สมาชิกเข้าใจตรงกันสามารถสนองตอบ ความต้องการของสมาชิกแต่ละคน จะส่งผลสู่ความสำเร็จดังจุดมุ่งหมายกลุ่มที่ตั้งไว้

4. ค่านิยมและปทัสสถาน (Values and Norms) เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มปรารถนาต้องการพึงพอใจ และเกี่ยวกับพฤติกรรมที่คาดหวังให้กลุ่มกระทำซึ่งความสำเร็จของกลุ่มย่อมขึ้นอยู่กับปทัสสถาน และค่านิยมที่สมาชิกแต่ละคนยึดถือร่วมกันอยู่ด้วย

5. ลักษณะสมาชิก (Membership) หมายถึง บุคลิกภาพของสมาชิกที่มา ร่วมกันในแต่ละกลุ่ม จะส่งผลต่อแบบแผนทางพฤติกรรมของกลุ่ม และจะมีความสัมพันธ์กับผลผลิตและประสิทธิภาพของกลุ่มด้วย

6. ผู้นำ (Leader) จะมีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกลุ่มโดยตรง และลักษณะการดำเนินงานของผู้นำจะมีความสัมพันธ์กัน ผลผลิต รายได้ ความยึดเหนี่ยวกันของกลุ่ม

7. การสื่อสารภายในกลุ่ม (Communication) หมายถึง การที่สมาชิกภายในกลุ่มมีการติดต่อสื่อสารมีการเสนอข้อคิดเห็น เพื่อให้งานกลุ่มลุล่วง ประสบผลสำเร็จดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ยูว์ธิน วุฒิเมธี ( 2534 : 71-76) ได้อธิบายถึง การดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงาน 7 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิก ผู้นำกลุ่มที่ดีควรมีความปรารถนาอย่างจริงใจ ในการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและตกลงใจร่วมกันในการดำเนินงาน ผู้นำกลุ่มต้องพร้อมที่จะเสียสละด้วยประการใดๆ ที่ควรและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มให้คำปรึกษาแนะนำทุกวิถีทางเพื่อให้สมาชิกให้เรียนรู้งานในหน้าที่ผู้นำกลุ่ม เพื่อสมาชิกคนอื่นๆ จะสามารถปฏิบัติงานต่อเนื่องได้ราบรื่นเมื่อระยะเวลาการปฏิบัติงานของผู้นำกลุ่มสิ้นสุดลง

2. พลังกลุ่ม กลุ่มต้องมีทิศทางการทำงานโดยแน่นอน สมาชิกมีความเข้มแข็ง มีความเสียสละในการทำงานให้กลุ่มสมาชิกมีความสุขในการทำงานร่วมกันมีความเห็นสอดคล้องกัน มีการสังสรรค์ต่อกันเป็นประจำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สมาชิกกลุ่มที่มีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน และพลังความเหนียวแน่นของกลุ่มจะเพิ่มขึ้นได้ถ้ากลุ่มสามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้มาก กลุ่มมีการร่วมมือกันระหว่างสมาชิก สมาชิกมีการยอมรับนับถือกัน และการเป็นสมาชิกมีความมั่นคงและปลอดภัย

3. คุณสมบัติของสมาชิก การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพ และความมั่นคงของกลุ่ม โดยหลักการและความเป็นจริงในทางปฏิบัติ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ นั้นจะดึงเอาลักษณะกิจกรรม วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในกลุ่มยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ระเบียบปฏิบัติในการดำเนินของกลุ่ม การมีระเบียบเท่ากับเป็นการกำหนดขั้นตอนแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่มคนหากขาดวินัยย่อมหมายถึงขาดทิศทางระบบความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกัน ซึ่งในที่สุดสมาชิกก็จะมีรู้หน้าที่ไม่รู้สิทธิและไม่รู้กาลเทศะในการปฏิบัติต่อกันในที่สุดก็จะเกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มซึ่งหมายถึงความล้มเหลวของกลุ่มในอนาคต ระเบียบที่ดีจะต้องพร้อมเสมอที่จะปรับให้เข้ากับสถานการณ์แวดล้อมและข้อกำหนดที่บุคคลภายนอกกำหนดขึ้น

5. ระบบการเกี่ยวกับการเงิน ปัญหาอีกประการหนึ่งที่กลุ่มต่างๆ หลีกเลียงไม่พ้นก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับด้านการเงิน ซึ่งแตกต่างกันไปตามประเภท และสถานการณ์ของกลุ่มนั้นๆ อย่างไม่รู้จบ ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินบางแบบอันเป็นที่ยอมรับทั่วไปดังนี้

5.1 งบประมาณที่จะจ่ายเพื่อการใดต้องคำนวณไว้ล่วงหน้าภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นแนวทางโดยประมาณว่ารายจ่ายของกลุ่มจะมากน้อยเท่าใด

5.2 สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะรับรู้ควบคุมตรวจสอบรายการใช้จ่ายของกลุ่ม สิ่งที่สำคัญในเรื่องการเงินก็คือ จะต้องแสดงให้เห็นว่าเงินที่เขากำหนดให้จ่ายกับกลุ่มนั้นจะมีผลก่อให้เกิดจำนวนเงินที่มากขึ้นในส่วนของเขาหรือของกลุ่มโดยส่วนรวม

6. การประชุมพบปะต้องมีวัตถุประสงค์อันเป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิกต้องแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้าเรื่องที่จะประชุม เพื่อการเตรียมตัวเสนอความคิดเห็น หลีกเลียงการโต้เถียงกันโดยไม่จำเป็น ให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการประชุม และมีวิธีการควบคุมให้การประชุมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยสมความมุ่งหมาย

7. คณะกรรมการบริหารงานกลุ่ม เป็นปัจจัยอันสำคัญในประสิทธิภาพการดำเนินงานและความสำเร็จของกลุ่ม คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มนั้นควรมีจำนวนจำกัดและเหมาะสมกับความจำเป็น มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่กรรมการเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้

บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (2537 : 50-51) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. บรรยากาศในการทำงานมีลักษณะไม่เป็นทางการ มีความสะดวกสบายและไม่ตึงเครียด
2. สมาชิกในกลุ่มทุกคนร่วมอภิปรายถึงปัญหาหรืองานของกลุ่ม
3. สมาชิกทุกคนในกลุ่มยอมรับแผนงานของกลุ่ม
4. สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้นแนวความคิดต่างๆ จึงเป็นที่เปิดเผยในกลุ่ม
5. ถ้าสมาชิกบางคนมีข้อขัดแย้งหรือไม่เห็นด้วยจะไม่ทำตัวเป็นทรชนต่อกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. การตัดสินใจทุกอย่างส่วนมากจะเป็นมติของสมาชิกเกือบทั้งหมดหรือไม่มีใครคัดค้าน
7. การพิพากษาวินิจฉัยกระทำกันโดยเปิดเผยเพื่อขจัดอุปสรรคต่างๆ
8. สมาชิกทุกคนมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา
9. เมื่อพร้อมที่จะปฏิบัติงานการมอบหมายจะกระทำอย่างขจัดแย้งและเป็นที่ยอมรับ
10. มีการต่อสู้เพื่อแก่งแย่งอำนาจกันน้อยมาก แต่ปกติก็มีบุคคลทำหน้าที่ควบคุมให้งานสำเร็จ

ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ(2543 : 294-295) กล่าวถึง การศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อ. โนนสัง จ. อุตรดิตถ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนพึ่งตนเองได้มีดังต่อไปนี้

1. ผู้นำหรือกรรมการในด้านลักษณะของผู้นำของฝ่ายบริหาร เช่น ความตั้งใจจริง ความซื่อสัตย์ และการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก บทบาทการทำงาน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารเป็นที่ปรึกษาแก่สมาชิก ตลอดจนความสามารถในการชักนำผู้อื่น และในการทำงานของทีมทั้งฝ่ายบริหารและสภาควบคุมต้องเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารศูนย์บริการนิคมฯ ในการจัดโครงสร้างการทำงาน การสร้างเครือข่ายสาขา ระหว่างศูนย์บริการนิคมฯ และหมู่บ้าน ระบบการสรรหากรรมการ การวางข้อกำหนดระเบียบต่างๆ เกิดจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกอย่างซ้ำๆต่อเนื่อง องค์กรแต่ละส่วนล้วนช่วยส่งเสริมระบบการบริหาร จึงทำให้แบบแผนต่างๆค่อนข้างรัดกุมและมีประสิทธิภาพ

3. สมาชิกศูนย์บริการนิคมฯ สมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติและเข้าใจวัตถุประสงค์ของศูนย์บริการ ดี อาจมีปัญหาบ้างในพื้นที่ห่างไกลซึ่งได้รับรู้ข่าวสารน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิกเข้าร่วมคิดค้นปัญหา วางแผนและดำเนินงานสม่ำเสมอ

4. กระบวนการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มเพราะต้องการทำงานกลุ่มมากกว่าจะหวังผลรับผลประโยชน์ การสรุปบทเรียนของกลุ่มที่ผ่านมาในอดีตนั้น กรรมการกลุ่มต่างๆมีการปฏิบัติทั้งระดับศูนย์บริการนิคมฯและหมู่บ้านสาขา อย่างสม่ำเสมอ

5. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในชุมชนพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่าง ภูเขา การกระจายของฝนไม่ได้ ผลผลิตทางการเกษตรบางปีตกต่ำทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สภาพดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมที่คงที่โดยตลอด ส่วนสภาพการเมืองในชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมู่บ้าน ส่วนมากมีจิตสำนึกที่ดีในงานพัฒนา ประกอบกับความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นเครือญาติ มีส่วนทำให้งานกลุ่มมีความเป็นไปได้อย่างสูง

6. นักพัฒนา แนวคิดและความจริงใจในการทำงานพัฒนาของเจ้าหน้าที่ประกอบกันวิธีทำงานที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านและการถ่ายทอดจากหน่วยงานที่สังกัด

7. องค์กรที่สนับสนุน มีความยืดหยุ่นในด้านเวลา งบประมาณสูง และให้อิสระแก่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามอย่างเต็มที่ ในการดูความพร้อมของกลุ่มเป้าหมาย

8. พนักงานศูนย์บริการนิคมฯ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตใกรักงานพัฒนามากกว่าทำงานเพื่อหวังเพียงค่าตอบแทน

พิมาน วงศ์อภัย (2533 : 22-27) กล่าวถึงองค์ประกอบของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกล่าวถึงสมาชิกและกลุ่มว่า

1. สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม โดยพยายามปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนจนสุดความสามารถ เพื่อให้กลุ่มปฏิบัติหน้าที่จนบรรลุอุดมการณ์ที่กำหนดไว้โดยที่แต่ละคนมีความรู้สึกว่ามีสมาชิกร่วมกันมีความสำคัญต่อกัน

2. สมาชิกมีความรักดีต่อกัน ซึ่งแสดงออกโดยสมาชิกมีความเชื่อตรงต่อกัน

3. สมาชิกได้ช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกัน เพื่อสนองความต้องการของแต่ละคน

4. สมาชิกมีความไว้วางใจกัน

5. สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์เป็นผู้นำหรือสมาชิกในกลุ่มก็ตาม

6. สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก ว่าสามารถทำสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ให้สำเร็จได้ ซึ่งมีความนี้จะเป็แรงกระตุ้นให้สมาชิกพัฒนาตนเอง

7. สมาชิกพร้อมจะช่วยเหลือกันเสมอ เมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกจะพยายามช่วยเหลือเพื่อนจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

8. สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง

9. กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้ความสนับสนุนสมาชิก โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกยอมรับข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ ข้อมูล และการติชมซึ่งกันและกันแล้วร่วมพิจารณาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมของกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. กลุ่มพยายามช่วยให้สมาชิกแต่ละคนในการพัฒนาตนเอง เช่น ให้สมาชิกมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

อาทร มีแก้ว (2539 : 14-15) กล่าวถึงปัจจัยที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาของกลุ่ม ดังนี้

1. การปรับตัวของกลุ่ม (group adaptive) ได้แก่ ลักษณะความสามารถในการยอมรับแนวความคิดและวิธีการใหม่ๆ ตลอดจนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบข้อบังคับและเทคนิคในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่เสมอ

2. เป้าหมายของกลุ่ม (group goals) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่ม ในการกำหนดและพัฒนาเป้าหมายในการดำเนินงานและความสามารถในการสร้างประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

3. ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม (group cohesiveness) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างความร่วมมือผูกพันพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทุกฝ่าย

4. การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม (group building and maintenance) ได้แก่ ลักษณะความสามารถในการรับสมาชิก และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่เสมอ

5. บรรยากาศของกลุ่ม (group climate) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานมีสิ่งดึงดูดให้ทุกคนเกิดความรู้สึกอบอุ่นมีขวัญและกำลังใจดี มีความพร้อม มีการเสียสละและร่วมมือทำงานให้กับกลุ่มได้อย่างเต็มที่อยู่เสมอ

6. ประสิทธิภาพของกลุ่ม (group effectiveness) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายทั้งสามารถสร้างเสริมสมรรถภาพและรักษามาตรฐานของกลุ่มร่วมกันได้อยู่เสมอ

7. แรงผลักดันของกลุ่ม (group pressure) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างอำนาจในการเร่งเร้าสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่เสมอ

8. กิจกรรมกลุ่ม (group task function) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการจัดและเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมเป็นวัฏจักรต่อเนื่องได้ทุกระดับทุกขั้นตอนนี้. แต่ส่วนย่อย ส่วนรวมและระดับหน่วยงานได้อยู่เสมอ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2541 : 3) ให้รายละเอียดว่า กลุ่มที่มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ คือ กลุ่มที่มีความสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกและบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันด้วยองค์ประกอบที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของกลุ่มได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนในกลุ่มที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่เลี้ยง และผู้ประสานงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้นำ จะต้องสามารถแสดงบทบาทอย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนาของกลุ่มและสถานการณ์ของกลุ่มในขณะนั้น จนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนใหญ่

2. สมาชิกกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม และแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ช่องทางการสื่อสารของกลุ่ม สมาชิกต้องมี พฤติกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลในกลุ่มและงาน หรือกิจกรรมของกลุ่ม แสดงความ พึงพอใจ ความสามารถและอุทิศตนเองให้กับเป้าหมายของกลุ่ม

3. จุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ สิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่าเป็นความสำเร็จที่คนใน กลุ่มต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ดี คือ จุดมุ่งหมายที่ สมาชิกของกลุ่มพึงพอใจ

4. กฎเกณฑ์ คือ แนวทางหรือเครื่องมือที่ใช้สร้างความสัมพันธ์และปฏิบัติตนของบุคคลใน กลุ่มที่สมาชิกเข้าใจตรงกัน และถือปฏิบัติเป็นระเบียบข้อบังคับเหมือนกัน กฎระเบียบที่ดี คือ ระเบียบที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้น ยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5. กิจกรรมและแผนงาน คือ สิ่งที่สมาชิกกำหนดขึ้นในรูปของงานที่กลุ่มจะต้องทำเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติไว้เป็นขั้นตอนที่กลุ่มสามารถทำได้สำเร็จ ได้ผลตามเป้าหมาย และก่อให้เกิดความพึงพอใจในกลุ่มสมาชิก

6. การสื่อสาร คือ การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มในทุกรูปแบบ จนเกิดความเข้าใจในกลุ่มสมาชิก การสื่อสารที่ดี คือ การสื่อสารแบบสองทางระหว่างบุคคลในกลุ่ม ที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในช่องทาง และรูปแบบของการสื่อสาร ทำให้การรับและถ่ายทอด ข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ผลประโยชน์ คือ สิ่งที่สมาชิกของกลุ่มได้รับในรูปแบบต่างๆกัน และทำให้เกิดความพึง พพอใจในสิ่งที่ได้รับ โดยจะต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ณรงค์ เล็งประชา (2543 : 93-94) กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จและไม่ ประสบผลสำเร็จ อาจสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม ความต้องการและความสนใจร่วมกันอย่างจริงจังของสมาชิกในกลุ่ม
2. มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน
3. มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน ทำให้กิจกรรมกลุ่มประสบ ความสำเร็จ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ผู้นำกลุ่มหรือผู้บริหารกลุ่มมีความสามารถในการบริหาร เป็นผู้ประสานงานที่ดีรู้จักใช้หลักจิตวิทยาในการทำงาน

5. ความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม หากสมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการประสานงานที่ดี ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มก็จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้

6. การสืบทอดและการถ่ายทอดความรู้ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกลุ่มได้ด้วยความสนใจและร่วมกิจกรรมได้นาน

ถวิล ธาราโกชน (2524 : 148) กล่าวถึง ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

1. บรรยากาศของกลุ่มมักเป็นแบบเป็นกันเอง ไม่เป็นแบบทางการและไม่มีความเคร่งเครียด

2. ทุกๆความคิดเห็นของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นสมาชิกคนใด ควรได้รับการฟังและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

3. สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการอภิปรายอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกิจกรรมของกลุ่ม

4. งานทุกอย่างของกลุ่มจะเป็นที่เข้าใจและยอมรับของสมาชิกภายในกลุ่มเป็นอย่างดี

5. การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้น สมาชิกที่มีความเห็นแตกต่างไปจากสมาชิกส่วนใหญ่จะไม่แสดงความก้าวร้าวหรือขัดขวาง

6. การตัดสินใจทุกอย่างเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคนว่าเห็นด้วยที่จะปฏิบัติร่วมกัน

7. มีการดำเนินมติเดียนบ่อยครั้งอย่างตรงไปตรงมาเพื่อมุ่งแก้ไขอุปสรรคต่างๆร่วมกัน

8. ทุกคนมีอิสรภาพที่จะแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผยไม่ว่าจะเป็นการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม

9. เมื่อกลุ่มตกลงใจและแบ่งงานให้ทำ สมาชิกจะรับทำตามหน้าที่ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

10. สิ่งสำคัญของกลุ่มไม่ได้อยู่ที่ว่าใครควรทำหรือมีอำนาจควบคุม แต่อยู่ที่ว่าจะทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้อย่างไร

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จสามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัยหลักคือ

1. ปัจจัยภายในกลุ่ม เช่น ผู้นำ สมาชิกจุดมุ่งหมาย การมีส่วนร่วม กิจกรรม ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร หรือโครงสร้างของกลุ่ม เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อม สภาพการเมือง สภาพเศรษฐกิจ หรือหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือให้ความสนับสนุน เป็นต้น

### 3. นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวของกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546 : 2) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการผลิตข้าวตามเขตเศรษฐกิจที่กำหนด โดยแบ่งตามกลุ่มข้าวอมิโลสเดียวกันหรือใกล้เคียงกันเช่น ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวที่มีศักยภาพในการส่งออก เพื่อเพิ่มปริมาณข้าวคุณภาพดีและขจัดข้าวปน

2. การเร่งรัดการผลิตข้าวคุณภาพดี โดยสนับสนุนการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุก 3 – 4 ปี และกระจายพันธุ์ที่เหมาะสม ในแต่ละพื้นที่ให้แก่เกษตรกร อย่างทั่วถึง รวมทั้งสนับสนุนเกษตรกรและภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3. ส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ และข้าวที่ปลอดสารพิษตกค้าง

4. ปรับปรุงแนวทางการส่งเสริม โดยให้เกษตรกรหรือชุมชน มีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมการผลิต โดยการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

5. จัดทำฐานข้อมูลการผลิต และการตลาดข้าวเพื่อใช้ในการวางแผน

6. ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไป

7. จ้างระบบการตรวจสอบคุณภาพข้าวทุกขั้นตอน

8. ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ

### 4. บทบาทและภารกิจของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546 : 3) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. ผลิตและกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชน

- ศูนย์มีขอบเขตเป้าหมายประมาณ 4,000 ไร่

- มีแผนกำหนดพื้นที่กระจายพันธุ์ข้าวอย่างชัดเจนในแต่ละปี

- มีเกษตรกรรับเมล็ดพันธุ์ไปปลูกปีละ 1,000 ไร่

2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ทุกศูนย์คัดเลือกเกษตรกร 20 – 25 ราย เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เน้นการฝึกปฏิบัติและพิสูจน์ทราบด้วยตนเอง ตลอดฤดูกาลปลูกข้าว จำนวน 8 ครั้ง จัดโดยเกษตรตำบลในพื้นที่และวิทยากรหลักของจังหวัด

### 3. การบริหารจัดการศูนย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

- การวางแผนและกระจายพันธุ์
- ร่วมถ่ายทอดเทคโนโลยี
- เก็บรวบรวมเงินกองทุน
- จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ปัจจัยการผลิตต่างๆ
- จัดประชุมพบปะหารือระหว่างสมาชิก

### 4. เป็นศูนย์กลางในการผลิตการตลาดข้าวและการสังคมชาวนา

- เพื่อให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจรัฐสู่ท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก
- ศูนย์จะต้องเชื่อมโยงกับศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

### 5. องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546 : 4) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

#### 1. แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ขนาด 200 ไร่

- อยู่ในแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของตำบล มีพื้นที่นาแปลงใหญ่ 3,000 – 4,000 ไร่ มีสภาพดินดีน้ำดีพอสมควร
- เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน
- เป็นแปลงสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

#### 2. ชุมชน/เกษตรกร

- ชุมชนหรือเกษตรกร ต้องมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าร่วม โดยเข้าใจหลักวิธีการและเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริง

- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมี 2 ส่วน คือ

1. เกษตรกรที่ร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่

2. เกษตรกรสมาชิกที่อยู่ในเป้าหมายพื้นที่ 3,000 – 4,000 ไร่ หรือในพื้นที่

- มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหาร จัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ควรมีผู้แทนหมู่บ้าน หรือผู้แทนกลุ่มผู้รับการกระจายพันธุ์(กลุ่มละประมาณ1,000 ไร่) เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

- จัดทำทะเบียนเกษตรกรเครือข่ายภายในพื้นที่เป้าหมาย

### 3.สถานที่ตั้งศูนย์ข้าวฯ/อุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

;- เป็นพื้นที่บริเวณกว้างขวางพอสมควร สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ สร้างโรงสีชุมชน ลานตาก โรงเก็บ ฯลฯ

- เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการฯ สถานที่จัดประชุมสมาชิก และเป็นโรงเรียนเกษตรกร

### 4.กองทุนการผลิต

- เป็นเงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้แก่ เงินที่เก็บคืนจากสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิต (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี) การระดมหุ้น จากสมาชิก ดอกผล จากเงินที่สมาชิกกู้ยืม ส่วนต่างของค่าเมล็ดพันธุ์ที่กำหนดไว้ หรือเงินที่ได้จากแหล่งอื่นๆ

- ต้องมีการสะสมเงินทุนให้เติบโต โดยแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ จะต้องมีการจัดทำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เมื่อทางราชการหยุดสนับสนุนปัจจัยการผลิต ศูนย์ข้าวฯจะต้องใช้เงินกองทุนที่สะสมไว้มาจัดหาเมล็ดพันธุ์หลักหรือเมล็ดพันธุ์ขยาย และปัจจัยการผลิตอื่นๆมาดำเนินการ ในลักษณะการพึ่งพาตนเองต่อไป

- อาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน แยกจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ เพื่อจัดการดูแลทางการเงินโดยเฉพาะ

### 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เฉลิมว เขมราช (2545) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความล้มเหลวของกลุ่มเกษตรกรทำนา ในภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือสมาชิกของกลุ่ม เพศ บทบาทของผู้นำ การประชุมกลุ่ม และการส่งเสริมให้การสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามลำดับ

เมธิณี นิจพิทักษ์ (2545) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการและการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2544 ตามคำแนะนำและการส่งเสริมจากเกษตรอำเภอบางบาล ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชสวน และศึกษาการใช้ยาฆ่าแมลง เนื่องจากประสบปัญหาด้านการตลาด ผลผลิตล้นตลาดและราคาต่ำ จึงเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมมาเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในด้านการดำเนินงาน บทบาทในการทำงาน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จริงของสมาชิก มีเพียงประธาน รองประธาน และกรรมการ 2-3 คน เนื่องจากบทบาทที่ได้รับเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องมีภาระรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องหรือมีบทบาทมากเท่าที่ควร ดำเนินกิจกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ริเริ่มโครงการเงินออมเพื่อช่วยเหลือสมาชิก

ลำแพน ชันกสิกรรม (2545) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการ คือ (1) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ การมีตำแหน่งในชุมชน รายได้รวมต่อปี ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ บทบาทด้านการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ (2) ปัจจัยด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ (3) ปัจจัยด้านเกษตรกรผู้จัดทำแปลงฯ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการฯ ความคิดเห็นต่อโครงการฯ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ

วรวิทย์ สว่างทุกข์(2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การฝึกอบรมทางด้านการเกษตร เพศ และรายได้จากการเกษตร เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามลำดับ

### บทที่ 3

## วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด มี 3 กลุ่มได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และเกษตรกรผู้จัดทำแปลง ในปี พ.ศ. 2546 ของ ต.หัวปลวก อ.เสนาห์ จ. สระบุรี มีจำนวนดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ จำนวน 1 คน
2. คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ 5 คน
3. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไป ที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จำนวน 20 คน แต่เนื่องจากมีสมาชิกจำนวน 5 คน ที่มีรายชื่อในศูนย์ข้าวฯ ที่ไม่ได้ดำเนินการตามศูนย์ข้าวฯ จึงไม่ขอนำสมาชิกดังกล่าวมาดำเนินการในการทำวิจัยในครั้งนี้ คงเหลือเพียงสมาชิกจำนวน 15 คน ที่ได้ดำเนินการตามศูนย์ข้าวฯ จึงถือเป็นประชากรที่ดีในการวิจัยในครั้งนี้

### 2. เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 แบบ คือ

2.1.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งการสัมภาษณ์จาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ และ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ ใช้โครงสร้างคำถามเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นต่อศูนย์ข้าวฯ บทบาทด้านการส่งเสริมการเกษตร การมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการฯ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข้าวฯ แห่งนี้ ส่วนแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นสมาชิก แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งในชุมชน การดำรงใน อบต. การเป็นสถาบันเกษตรกร พื้นที่ถือครองการเกษตร พื้นที่ร่วมโครงการ แรงงานในครัวเรือนรายได้ต่อปี และหนี้สิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานโครงการ ประกอบด้วย ข้อ คำถามเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวทางปฏิบัติตามโครงการ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การเข้าร่วมประชุม การคืนกองทุนและการปฏิบัติตามเงื่อนไขโครงการ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อโครงการ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับด้านนโยบาย ด้านคณะกรรมการ การปฏิบัติตามโครงการ สมาชิกผู้ร่วมโครงการ ความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ผลประโยชน์ที่ได้รับ และการได้รับการสนับสนุนจากโครงการ

#### 2.1.2 การสังเกตโดยมีส่วนร่วมของผู้ทำวิจัย

#### 2.2 วิธีการสร้างและทดสอบเครื่องมือ

2.2.1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัย เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.2. กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัย

2.2.3. นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณา เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น แล้วนำเครื่องมือไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

ลักษณะคำถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าว มีลักษณะคำถามดังนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยมีคำถาม 2 ตัวเลือก คือ ถูกและผิด

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น เป็นคำถามในลักษณะให้แสดงความคิดเห็นว่าแต่ละประเด็นคำถาม ผู้ตอบเห็นด้วยเพียงใด ซึ่งจะสามารถนำมาวิเคราะห์ถึงผลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จต่อไป

3. ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติเป็นคำถามในลักษณะให้เลือกตอบว่า ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ บางข้อผู้วิจัยถามต่อเนื่องต่อไปว่า ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร แล้วมีตัวเลือกให้ตอบ ซึ่งจะสามารถนำมาวิเคราะห์ถึงผลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จต่อไป

### 3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติอธิบายผลการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าร้อยละ คำนวณได้จากสูตร

$$\text{ร้อยละ} = (X/N \times 100)$$

$$\text{กำหนดให้ } X = \text{จำนวนประชากรที่ต้องการศึกษา}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณได้จากสูตร

$$\bar{X} = \sum fx/n$$

$$\bar{X} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum = \text{เครื่องหมายแสดงผลรวมทั้งหมด}$$

$$fx = \text{ผลรวมของแต่ละข้อมูลที่ต้องการศึกษา}$$

$$\sum fx = \text{ผลรวมทั้งหมดของข้อมูลที่ต้องการศึกษา}$$

$$n = \text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}$$

3. การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของเกษตรกร โดยให้ตอบคำถาม ถ้าตอบถูกต้อง = 1 คะแนน ตอบผิด = 0 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 15 คะแนน แล้วนำมาจัดเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

1 – 5 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจน้อย

6 – 10 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง

11 – 15 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจมาก

4. การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลงเป็นการวัดการปฏิบัติของเกษตรกรว่ามีส่วนร่วมในแต่ละประเด็นหรือไม่ โดยข้อมูลที่ได้อาจคิดคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละเพื่อใช้ในการอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 4

## ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์ (Findings and Results)

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ได้ก่อตั้งขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี 2543 เพื่อให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กระจายสู่เกษตรกรข้างเคียงภายในชุมชนของตนเอง เป็นการลดต้นทุนการผลิต และให้มีเมล็ดพันธุ์ดีครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร (2546 : 6) มีกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินการดังนี้

## กลยุทธ์ที่ 1 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดี

1. เกษตรกรที่จัดทำแปลงต้องรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ประมาณ 20 – 25 ราย มีแปลงพันธุ์ของตนเอง รายละเอียด 8 – 10 ไร่ (ขึ้นกับจำนวนสมาชิกของแต่ละศูนย์)
  2. การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ควรเป็นการตัดสินใจของชุมชน โดยพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่และตลาด
  3. สมาชิกต้องปฏิบัติตามหลักเทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสม ที่ได้รับการอบรมหรือถ่ายทอดผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร
  4. คณะกรรมการศูนย์ข้าวฯ ออกติดตามตรวจสอบ ควบคุมดูแลการจัดทำแปลงพันธุ์ หรือให้สมาชิกควบคุมกันเอง ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชและ เกษตรตำบล เน้นการเตรียมดินที่ดี/กำจัดข้าวเรื้อและการกำจัดพันธุ์ปน
  5. วัตถุประสงค์การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มี 2 ประการ  
วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน กำหนดให้มีการนำผลผลิตร้อยละ 20 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้
    - ปีที่ 1 กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่
    - ปีที่ 2 กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่
    - ปีที่ 3 กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่
    - ปีที่ 4 กระจายพันธุ์ดีจากแปลง 200 ไร่ จำนวน 1,000 ไร่
- ในปีที่ 5 ผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ จะต้องกระจายพันธุ์เริ่มต้นในพื้นที่กระจายไปแล้วในปีที่ 1 ใหม่นวนใหม่ เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิก ได้รับการส่งเสริมข้าวพันธุ์ใหม่ทุกๆ 4 ปี ตามหลักวิชาการ ส่วนผลผลิตข้าวที่เหลือร้อยละ 80 ถ้าผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ก็จะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ที่จะกระจายพันธุ์ได้สูงกว่าเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ที่ 2 สาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร การสาธิตเทคโนโลยีเพื่อให้สมาชิกนำไปปฏิบัติตาม มีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น/ลดต้นทุนการผลิตข้าว
2. เพิ่มคุณภาพข้าว และได้ผลผลิตที่ถูกต้องขออนามัย

กลยุทธ์ที่ 2 การกระจายพันธุ์

1. การกระจายพันธุ์ข้าวอาจทำได้หลายวิธี

- 1.1 การจำหน่าย
- 1.2 การแลกเปลี่ยน
- 1.3 การให้ยืมปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย

2. เก็บเกี่ยวผลผลิตจากแปลง 200 ไร่ ในระยะที่เหมาะสม ในกรณีที่ใช้รถเกี่ยวขนาด ควรมีการเดินเครื่องล้างเมล็ดพันธุ์ ที่ติดมากับรถออกก่อน ควรเก็บเกี่ยวในบริเวณรอบนอกแปลงก่อน(ไม่ใช่เป็นเมล็ดพันธุ์)แล้วจึงเกี่ยวในบริเวณรอบในใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ และควรใช้กระสอบบรรจุที่สะอาด เพื่อป้องกันเมล็ดพันธุ์ปนที่ติดมากับกระสอบ

3. นำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาตากให้แห้ง โดยใช้ตาข่ายในล่อนปูพื้นรองตาก หรือใช้อุปกรณ์อื่นๆ และควรจะต้องทำความสะอาด โดยการผัดข้าวสับและล้างเจือปนออก เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ดีได้มาตรฐาน

4. ควรสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ ส่งให้ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชตรวจสอบมาตรฐาน หรือคณะกรรมการตรวจสอบในชั้นพื้นฐาน เช่น เปอร์เซ็นต์ความงอก เป็นต้น

5. บรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบ หรือยุ้งฉาง เพื่อรอการกระจายพันธุ์ หากศูนย์ข้าวฯมีเงินทุนมาก อาจบรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบที่มีตราหรือสัญลักษณ์ของศูนย์ข้าวฯแสดงไว้ เพื่อผลทางธุรกิจที่เติบโตในขั้นต่อไป

6. ศูนย์ข้าวฯเป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากสมาชิก โดยการซื้อหรือยืม แล้วนำมาแปรสภาพให้เป็นเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายในนามศูนย์ข้าวฯ จะทำให้ศูนย์ข้าวฯมีเงินกำไรจากการขายเมล็ดพันธุ์มาสะสมในกองทุนให้เติบโตได้

7. การกระจายพันธุ์ควรมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม(ศูนย์ข้าวฯ) โดยให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและเงื่อนไขต่างๆ และมีการจดบันทึกรายชื่อ ที่อยู่ของลูกค้า และจำนวนเมล็ดพันธุ์ที่รับไป ไว้เป็นหลักฐานด้วย เพื่อประโยชน์ในการวางแผนในปีต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลยุทธ์ที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

1.ระหว่างจัดทำแปลง 200 ไร่ ซึ่งเป็นแปลงสาธิต ควรนำเกษตรกรสมาชิกหรือเกษตรกรใกล้เคียงมาศึกษาเยี่ยมชมและอาศัยกิจกรรมเสริมและสนับสนุนอื่นๆ เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน ผู้ถ่ายทอดควรเป็นวิทยากรเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่

2.ประเด็นเน้นหนักทางวิชาการที่ต้องถ่ายทอดสู่สมาชิกศูนย์ข้าวฯ ได้แก่

- 2.1 การใช้เมล็ดพันธุ์ดี
- 2.2 ช่วงเวลาการปลูกที่เหมาะสม
- 2.3 การใส่ปุ๋ยถูกต้อง ถูกเวลา และถูกอัตรา
- 2.4 การดูแลรักษา (ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร)
- 2.5 การเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสม
- 2.6 การปรับปรุงคุณภาพข้าว
- 2.7 การเก็บรักษาผลผลิต
- 2.8 การตรวจวัดคุณภาพข้าว

3. การดำเนินการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อมุ่งเน้นให้

1. เกษตรกรร่วมเรียนรู้
2. เกษตรกรร่วมกันคิด เกษตรกรร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแก้ปัญหา
3. เกษตรกรร่วมฝึกปฏิบัติและพิสูจน์ทราบ
4. มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ คอยเป็นที่ปรึกษาหรือวิทยากรกระบวนการ

วัตถุประสงค์

- 1.เกษตรกรเกิดความรู้และทักษะในการผลิตข้าว ตั้งแต่ก่อนปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว
- 2.เจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้แบบมีส่วนร่วม
- 3.ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตมีคุณภาพ ลดต้นทุนการผลิต และการ

ปนเปื้อนในสภาพแวดล้อม

วิธีดำเนินการ

- 1.คัดเลือกเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวฯและผู้จัดทำแปลง 200 ไร่จำนวน 20-25 ราย
- 2.ควรเป็นเกษตรกรในหมู่บ้านเดียวกันหรืออยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อสะดวกในการ

ประชุมพบปะกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 3.เกษตรกรต้องเข้ารับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลเพาะปลูก รวม 8 ครั้ง
  - 4.แปลงนาเรียนรู้ ควรอยู่ใกล้หมู่บ้านทางเข้าออกสะดวก และเจ้าของแปลงยินยอมให้ใช้เป็นแปลงศึกษาทดสอบโดยไม่มีเงื่อนไข
  - 5.ใกล้แปลงนาควรมีสถานที่พบปะกับเกษตรกรก่อนเตรียมการเพาะปลูก
  - 6.เจ้าหน้าที่ควรพบปะกับเกษตรกรก่อนการเตรียมแปลงปลูก เจ้าหน้าที่ผู้ผ่านการอบรมของจังหวัดหรืออำเภอ และเกษตรตำบลในพื้นที่ เป็นพี่เลี้ยงและประสานงานกับกลุ่มเกษตรกร
  - 7.เจ้าหน้าที่และเกษตรกรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในระหว่างเรียนรู้ มีการแสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียนรู้ ศึกษา ทดสอบ และพิสูจน์ทราบ เช่นการเตรียมดิน อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยและสารเคมี ระบบนิเวศน์ ตามระยะการเจริญเติบโตของต้นข้าว
  - 8.ให้เกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลต่างๆ จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
- กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน
- 1.กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวมูลค่า 48,000 บาท และปุ๋ยเคมี มูลค่า 600,000 บาท รวมมูลค่า 108,000 บาท ฝ่ายศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
  - 2.คณะกรรมการศูนย์ข้าวฯ ร่วมกับสมาชิก กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกคืน เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียน การเรียกคืนอาจเป็นเงินหรือปัจจัยการผลิต แล้วแต่จะตกลงร่วมกัน
  - 3.การบริหารกองทุน อาจตั้งคณะกรรมการแยกออกมาอีกชุดหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายเงินโดยเฉพาะ หรือเป็นกรรมการชุดเดียวกันก็ได้
  - 4.นำปัจจัยการผลิตให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำไปผลิตแปลงพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและกระจายพันธุ์แล้ว ศูนย์ข้าวฯจะเรียกเก็บคืน เพื่อรวมเข้าเป็นเงินกองทุน และดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้ติดต่อกันเป็นระยะเวลา 4 ปี
  - 5.การบริหารเงินกองทุนได้แก่
    - 5.1การเก็บรักษา นำฝากเข้าบัญชีธนาคารในนามกองทุนหมุนเวียนของศูนย์ข้าวฯ นั้นๆ
    - 5.2การให้กู้ยืม/ปัจจัยกองทุน สมาชิกที่กู้ยืม/ปัจจัย ตามมติที่ประชุมให้ทำสัญญา ยืมเงินไว้เป็นหลักฐานกับกองทุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3 การคืนเงิน/ปัจจัย กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน หากสมาชิกไม่สามารถคืนได้ ให้คณะกรรมการติดตามและพิจารณาคืนผ่านหรือพักหนี้ ตามแต่จะเห็นสมควร

5.4 การจัดทำระเบียบข้อตกลงกองทุนหมุนเวียน จัดทำข้อกำหนดบทบาทและวิธีการปฏิบัติ ของกรรมการสมาชิกกองทุนทุกคนที่จะถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้างระบบเครือข่ายแหล่งผลิตและกระจายพันธุ์ดี

1. เครือข่าย หมายถึง "กระบวนการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันและมีอุดมการณ์เดียวกัน

2. เครือข่ายศูนย์ข้าวฯ เป็นการสร้างสัมพันธภาพในสังคม และพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเดียวกัน แล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายอาชีพการผลิตข้าวคุณภาพดี และเติบโตกลายเป็นเครือข่ายองค์กรธุรกิจ หรือวิสาหกิจชุมชนในอนาคตต่อไป

3. เป้าหมายของการสร้างเครือข่ายเพื่อ

3.1 เชื่อมโยงการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เพื่อความเป็นผู้นำในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนทั่วไป

3.2 ประสานเชื่อมโยงการเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามชนิดพันธุ์ต่างๆ ให้ชุมชนในแต่ละศูนย์ข้าวฯ ภายในจังหวัด/อำเภอได้ทราบ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจเมล็ดพันธุ์ และผลผลิตข้าวคุณภาพดี ในโอกาสต่อไป

4. จัดประชุมประธานศูนย์ข้าวฯ ระดับอำเภอ คัดเลือกเป็นคณะกรรมการหรือชมรมศูนย์ข้าวฯ ระดับอำเภอ จังหวัด คัดเลือกคณะกรรมการระดับจังหวัด เขต คัดเลือกคณะกรรมการระดับเขต ประสานระดับเขต 6 เขต รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวฯ

5. คณะกรรมการกลางหรือชมรมศูนย์ข้าวฯ ระดับอำเภอ จังหวัด เขต และระดับชาติมีหน้าที่

5.1 จัดประชุมคณะกรรมการฯ ในระดับต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสารจากศูนย์ข้าวฯ ระดับหนึ่งไปสู่อีกหนึ่งระดับหนึ่ง

5.2 อบรมสมาชิกและคณะกรรมการศูนย์ข้าวฯ ด้านความเป็นผู้นำ ธุรกิจและบัญชี

5.3 นำเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการไปยังหน่วยงานต่างๆ ภาครัฐ/เอกชน

5.4 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ข้าวฯ อย่างเป็นระบบ

5.5 สร้างแนวร่วมเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวฯ โดยยึดหลักผลประโยชน์ร่วมกัน

5.6 พัฒนาศูนย์ข้าวฯ ผู้นำเกษตรกร คณะกรรมการฯ และสมาชิก เพื่อเป็น

แบบอย่างที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## กลยุทธ์ที่ 6 การบริหารโครงการ

1. การติดตามเยี่ยมเยียน ดูแล และนำศูนย์ข้าวฯ ตามภารกิจของเกษตรตำบล ภายใต้การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ

2. การติดตาม ดูแล ให้ความรู้และแนะนำการจัดทำแปลงพันธุ์ และผลิตเมล็ดพันธุ์ การตรวจสอบและการรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ โดยศูนย์ขยายพันธุ์พืช

3. การติดตาม นิเทศ ประเมินผลโดยจังหวัด และสำนักพัฒนาการเกษตรเขต

4. การประกวดศูนย์ฯ ดีเด่น ระดับจังหวัด เขต ประเทศ

5. การรายงานผลงาน

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ และ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลง โดยปรากฏผลการวิจัย ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ

กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลง

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ

ในการดำเนินการตามนโยบายศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรผู้ทำนา นั้น จำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบ ที่จะสามารถเป็นผู้นำให้แก่ศูนย์ข้าวฯ นั้นๆ ได้ กรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีคำสั่งและนโยบายลงมาว่า เกษตรตำบลที่ดูแลตำบลโดยอยู่ ก็ให้เป็นผู้รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ ของตำบลนั้น โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ว่าต้องเป็นผู้นำโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนไปสู่เกษตรกร โดยการให้ความรู้ถึงนโยบายวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ วิธีการปฏิบัติตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และต้องเป็นผู้ลงพื้นที่ลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร ต้องเข้าถึงเกษตรกร เป็นผู้แก้ปัญหาหรือให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรได้ รวมถึงเป็นตัวกลางระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกร ในด้านความรู้ใหม่ๆ และปัจจัยที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ติดตามผลและประเมินผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นเพื่อรายงานแก่กรมส่งเสริมการเกษตรด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ทำให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯผู้นี้ ชื่อ นาย พนม ธรรมเพชร มีอายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานค่อนข้างมาก รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯนี้มาแล้ว 8 ปีโดยมีอายุราชการ 23 ปี เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวฯเป็นอย่างดี อีกทั้งยังปฏิบัติตามวิธีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอ ให้ความรู้ ร่วมปฏิบัติงานและ เข้าเยี่ยมเยียนเกษตรกรบ่อยครั้ง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา และแก้ปัญหาของเกษตรกรได้ในหลายๆครั้ง

ในส่วนของความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข้าวฯแห่งนี้ ได้กล่าวถึงปัจจัยภายในกลุ่ม คือ ด้านความร่วมมือและเสียสละกันของสมาชิกในการทำงาน โดยเห็นว่าสมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติตามวิธีการดำเนินงานของศูนย์ข้าวฯ ในทุกๆ ครั้ง และเห็นว่าด้านนโยบายของศูนย์ข้าวฯ เป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร คือ ทำให้เกิดความรู้ในการประกอบอาชีพมากขึ้น และถูกวิธีกว่าที่เคยทำมาก่อน อีกทั้งยังเป็นนโยบายที่เกษตรกรเข้าใจและเห็นด้วย และพร้อมใจกันปฏิบัติ นอกจากนี้ปัจจัยภายในแล้วยังมีปัจจัยภายนอก คือ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐหรือ กรมส่งเสริมการเกษตรว่ามีการสนับสนุนปัจจัยต่างๆได้ทันเวลา หรือทันฤดูกาล อีกทั้งปริมาณและคุณภาพของข้าว และ ปุ๋ย ที่ได้รับก็มีความเหมาะสม คุณภาพดี รวมถึงข่าวสารทางด้านการเกษตรต่างๆ ก็มีความรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย

#### กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ จะได้รับการแต่งตั้งโดยสมาชิกเกษตร ของศูนย์ข้าวฯนั้นๆ โดยการเลือกตั้งหรือพิจารณาถึงคุณสมบัติของบุคคลนั้น ซึ่งโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน กำหนดไว้ว่า ศูนย์ข้าวฯหนึ่งๆ ต้องมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯอย่างน้อย 3 - 5 คน ซึ่งต้องทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของ กลุ่มเกษตรกร และทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับ ปัจจัย หรือ ข้อมูลความรู้ต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ และเป็นผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่างๆให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯด้วย นอกจากนั้นยังเป็นผู้ควบคุมหรือเป็นผู้ดำเนินงานในกิจกรรมของศูนย์ข้าวฯ เช่น การทำกองทุนหมุนเวียน การจัดบันทึกข้อมูลของปัจจัยต่างๆ จากภาครัฐ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯจำนวน 5 คน คือ

1	นาย ลีอ	แก้ววิเศษ	ประธาน
2	นาย บุญธรรม	โมธินา	รองประธาน
3	นาย เจริญ	สุนทรประทุม	เลขานุการ
4	นาย วน	ทองแก้ว	เหรัญญิก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 นาย ทวีพูล อุ๋นทิม กรรมการ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯทุกคนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยกเว้น นาย ทวีพูล ซึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร มีคณะกรรมการฯ 3 คน คือ นาย ลือ นาย บุญธรรม และ นาย เจริญ เป็น กรรมการหมู่บ้าน นอกจากนั้น นาย เจริญ และ นาย ทวีพูล ยังเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตร ด้วย

คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯแห่งนี้ทุกคนมีความเข้าใจ ในนโยบายและวัตถุประสงค์ ของศูนย์ข่าวฯ ซึ่งสามารถทราบได้จากการ ตอบคำถามและกรออธิบายการปฏิบัติงาน วิธีการของ ของศูนย์ข่าวฯได้อย่างชัดเจนถูกต้อง แม้ว่าคณะกรรมการศูนย์ข่าวฯส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เข้าใจและ ปฏิบัติงานตามนโยบายได้ดี แต่ก็ยังมี คณะกรรมการบางคนที่ยังปฏิบัติเช่นเดียวกับ สมาชิกอื่น ๆ ทั่วไป โดยมีเหตุผล คือ อาชีพรองของคณะกรรมการผู้นั้น ซึ่งถือเป็นอุปสรรคในการดำเนินการศูนย์ ข่าวฯแห่งนี้

ในการสอบถามความคิดเห็นกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯ ว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่มี ผล ต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวฯแห่งนี้ ทำให้ทราบความคิดเห็นที่ตรงกัน ของคณะกรรมการฯว่า มี 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายในอันได้แก่ ด้านผู้นำของกลุ่ม ซึ่งก็คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ รับผิดชอบศูนย์ข่าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯ ได้ให้ความคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯเป็น ผู้มีความรู้ความสามารถ สามารถสื่อสารให้เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย มีความจริงใจในการทำงาน เข้า หาพบปะกับเกษตรกรบ่อยครั้ง และสามารถแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี ด้าน ความสัมพันธ์ของกลุ่ม โดยเห็นว่า เกษตรกรทุกคนล้วนอยู่ในพื้นที่ บริเวณบ้านเรือนใกล้เคียงกัน พูดภาษาถิ่นเหมือนกัน รู้จักกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว เกษตรกรบางรายยังมีความสัมพันธ์เป็นญาติ กันอีกด้วย จึงทำให้การดำเนินการต่างๆง่ายขึ้น มีความคิดเห็นคล้ายตามกัน ไม่มีการโต้แย้ง ทะเลาะกันภายในกลุ่มและในด้านนโยบายของศูนย์ข่าวฯกล่าวคือ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯ ทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า นโยบายของศูนย์ข่าวฯเป็นนโยบายที่ง่ายต่อการเข้าใจ มองเห็น ภาพง่าย เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึง ยังเป็นนโยบายที่สามารถทำให้ ปัญหาในด้านการผลิตข้าวของชุมชนลดน้อยลงหรือหมดไป ส่วนปัจจัยภายนอกกลุ่มนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวฯ ทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า การได้รับความสนับสนุนปัจจัย ต่างๆจากภาครัฐหรือกรมส่งเสริมการเกษตร นั้นมีความเหมาะสมทันต่อฤดูกาล เมล็ดพันธุ์ข้าว และ ปุ๋ยที่ได้รับมีปริมาณพอเพียงและมีคุณภาพ การได้รับข่าวสารความรู้ที่ทันต่อสังคม และปัจจัย อื่นๆที่จำเป็นในการดำเนินการมีความรวดเร็ว อีกทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนตำบล เกษตรจังหวัดเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ก็ได้เข้ามาให้ความรู้แนะนำ หรือติดตามตรวจสอบเป็นอย่างดี

### กลุ่มที่ 3 กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลง

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.1 สภาพทางสังคม สมาชิกเกษตรกรผู้จัดทำแปลงผลิตพันธุ์ข้าวในการวิจัยครั้งนี้มี 15 คน เป็นกลุ่มประชากรในการวิจัยในครั้งนี้โดยเป็นเพศชายร้อยละ 87 เป็นเพศหญิงร้อยละ 13 มีอายุเฉลี่ย 38.73 ปี ต่ำสุด 26 ปี สูงสุด 63 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 53 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในชุมชนโดยที่ทั้งหมดเป็นกรรมการหมู่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว ดังตารางที่ 1

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองเกษตร 31 – 60 ไร่ พื้นที่ถือครองต่ำสุด 10 ไร่ สูงสุด 115 ไร่ เฉลี่ย 58.72 ไร่ มีพื้นที่ร่วมศูนย์ข้าวฯ เฉลี่ย 13.33 ไร่ มีพื้นที่ร่วมโครงการต่ำสุด 5 ไร่ สูงสุด 25 ไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.20 คน มีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน รายได้รวมต่อปี เฉลี่ย 210,708.34 บาท มีรายได้ต่ำสุด 60,000 บาท สูงสุด 340,000 บาท ร้อยละ 100.0 มีอาชีพหลักด้านการเกษตร ร้อยละ 66.66 มีอาชีพรอง โดยร้อยละ 60 มีอาชีพรับจ้างแรงงาน ทั้งหมดมีหนี้สิน โดยหนี้เงินเฉลี่ย 109,734.20 หนี้สินต่ำสุด 15,000 บาท สูงสุด 350,000 บาท ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สภาพพื้นฐานบางประการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง

สภาพทางสังคม	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	13	86.66
หญิง	2	13.33
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า – 30	2	13.33
31 – 40	6	40.0
41 – 50	3	20.0
51 – 60	2	13.33
> 60	2	13.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ตารางที่ 1 (ต่อ)

สภาพทางสังคม	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
(ต่ำสุด 26 สูงสุด 63 เฉลี่ย 38.73)		
<b>ระดับการศึกษา</b>		
จบประถมศึกษาปีที่ 4	4	26.66
จบประถมศึกษาปีที่ 6	8	53.33
อื่น ๆ เช่น ปวช. ปวส. ม.3	3	20.0
<b>ตำแหน่งในชุมชน*</b>		
ไม่มีตำแหน่งใด ๆ	12	80.0
อื่น ๆ เช่น ประธานกองทุนเงินล้าน อปปร. อสม. ตำแหน่งใน อบต.	3	20.0
<b>การเป็นสมาชิกสถาบันต่าง ๆ*</b>		
กลุ่มเกษตรกร	6	40.0
สหกรณ์การเกษตร	10	66.66
ธ.ก.ส.	4	26.66
หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ		
<b>ตารางที่ 2 สภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง</b>		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
<b>พื้นที่ถือครองในการทำเกษตร (ไร่)</b>		
ต่ำกว่า - 30	4	26.66
31 - 60	5	30.0
61 - 90	4	26.66
91 - 120	1	6.66
(ต่ำสุด 10 สูงสุด 115 เฉลี่ย 58.71)		
<b>พื้นที่ร่วมศูนย์ข้าวฯ (ไร่)</b>		
ต่ำกว่า - 10	2	13.66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
11 – 15	10	66.66
21 – 30	3	20.0
(ต่ำสุด 5 สูงสุด 25 เฉลี่ย 13.33)		
จำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกร (คน)		
1 – 2	2	13.33
3 – 4	11	73.33
5 – มากกว่า	2	13.33
(ต่ำสุด 1 สูงสุด 5 เฉลี่ย 3.20)		
รายได้ต่อปี (บาท)		
ต่ำกว่า 60,000	1	6.66
60,001 – 200,000	13	73.33
200,001 – 350,000	3	20.0
(ต่ำสุด 60,000 สูงสุด 340,000 เฉลี่ย (210,708.34)		
อาชีพของเกษตรกร		
อาชีพหลัก		
การเกษตรกร	15	100
อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	5	33.33
มีอาชีพรอง	10	66.66
ค้าขาย	3	30.0
รับจ้างแรงงาน	6	60.0
ธุรกิจส่วนตัว	1	13.33
หนี้สินของเกษตรกร		
มีหนี้สิน		
จำนวนหนี้สิน (บาท)		
ต่ำกว่า – 50,000	2	13.33
50,001 – 150,000	2	13.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ตารางที่ 2 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
150,001 – 250,000	2	13.33
250,001 – 350,000	8	53.33
(ต่ำสุด 15,000 สูงสุด 350,000เฉลี่ย 109,724.30)	3	20.0

หมายเหตุ\* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง ในการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง ซึ่งแบ่งเป็น 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวฯ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ

2.1 ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวฯ พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวฯ โดยทั้งหมดตอบคำถามถูกต้อง โดยเฉพาะมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์ดีกระจายไปในชุมชนอย่างกว้างขวางส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เกิดการพึ่งพาตนเอง บริหารกองทุนอย่างยั่งยืน และเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ยกเว้นบางประเด็นที่ตอบได้ถูกต้องเพียงร้อยละ 60 คือ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ขายให้โรงสีในท้องถิ่น ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของศูนย์ข้าวฯ

2.2 ในด้านความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ พบว่าประชากรส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ โดยร้อยละ 93.33 ตอบคำถามถูกต้องในเกือบทุกประเด็น ยกเว้นบางประเด็น ยกเว้นบางประเด็นที่ตอบถูกต้องเพียงร้อยละ 40.00 คือในประเด็นที่สมาชิกทุกคนต้องเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 5 ครั้ง ซึ่งเกษตรกรจะจำไม่ได้

จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ข้าวฯ โดยให้ตอบคำถาม ถ้าตอบถูกต้อง = 1 คะแนน ตอบผิด = 0 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 15 คะแนน แล้วนำมาจัดเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

1-5 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจน้อย

6-10 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง

11-15 คะแนน มีความรู้ความเข้าใจมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พบว่าประชากรทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการศูนย์ข้าวฯ ในระดับมาก โดยสามารถตอบคำถามได้ 11 – 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีคะแนนต่ำสุด 13 คะแนน สูงสุด 15 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 14.13 คะแนน รายละเอียดดังปรากฏตามตารางที่ 3 ตารางที่ 3 ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงต่อการดำเนินงานโครงการฯ

ประเด็นความรู้ความเข้าใจ	จำนวนที่ตอบ(N = 15)	ถูกร้อยละ
<b>ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อ</b>		
-ให้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีกระจายไปในชุมชนอย่างกว้างขวาง	15	100.0
-ผลิตเมล็ดพันธุ์ขายให้โรงสีในท้องถิ่น	15	100.0
-ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และบริหารจัดการกองทุนการผลิตอย่างยั่งยืน	15	100.0
-ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างกว้างขวาง	15	100.0
-เป็นจุดตั้งโรงสีข้าวชุมชน	9	100.0
<b>ความเข้าใจในการดำเนินการโครงการฯ</b>		
-ศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วย 4 ส่วนคือ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดี สถานที่จัดตั้งศูนย์ข้าวฯ, เกษตรกรสมาชิก และกองทุนการผลิต	15	60.0
-ตามเงื่อนไขของศูนย์ข้าวต้องมีสมาชิก 10 – 20 คน	15	100.0
-สมาชิกต้องทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดี รวมกันทั้งหมดในแต่ละปี 200 ไร่	15	100.0
-สมาชิกจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (พันธุ์ข้าวและปุ๋ยเคมี) จากราชการทุกปีเป็นเวลา 5 ปี	15	100.0
-สมาชิกต้องร่วมกันคัดเลือก คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และคณะกรรมการบริหารกองทุน อย่างน้อย 5 – 7 คน	15	100.0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นความรู้ความเข้าใจ	จำนวนที่ตอบ(N = 15)	ถูกร้อยละ
-สมาชิกทุกคนต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพดี โดยมีการถอนพันธุ์ปน อย่างน้อย 3 ครั้ง	13	86.66
-สมาชิกทุกคนต้องเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ตาม ระบบโรงเรียนเกษตรกร(สำรวจแปลงนา)จำนวน 5 ครั้ง	13	86.66
-สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนต้องกระจายพันธุ์ดีจาก แปลงไปสู่เกษตรกรข้างเคียงรวมกันอย่างน้อยปีละ 1,000 ไร่ ภายในระยะเวลา 4 ปี รวม 4,000 ไร่	13	86.66
-สมาชิกทุกคนต้องคืนเงินเข้ากองทุนการผลิต หลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว โดยมีคณะ กรรมการบริหารกองทุนจัดการกองทุน	15	100.0
-กองทุนการผลิตที่ได้เป็นกองทุนที่สมาชิกทุกคนให้ เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อปัจจัยในการผลิตในปีต่อไป	14	93.33
คะแนนเฉลี่ย	14.13	94.22

## ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงในการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ

การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลง โดยศึกษาในประเด็นต่อไปนี้คือ 1) การมีส่วนร่วมในการรับความรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุม 3) การมีส่วนร่วมในการคืนกองทุน 4) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเงื่อนไขศูนย์ข้าวฯ

3.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ พบว่าประชากรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการรับความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร เมื่อพิจารณาถึงจำนวนครั้งในการเข้ารับการอบรม พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 80 เข้าร่วมรับการถ่ายทอด 3 – 7 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 20 เข้าร่วม 8 – 10 ครั้ง ในด้านการมีส่วนร่วมโดยการเข้ารับการอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ขยายพันธุ์ข้าว พบว่าร้อยละ 33.33 ไม่ได้เข้ารับการอบรม โดยมีผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 66.66 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุม ที่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียนเกษตรกรพบ ประชากร ร้อยละ 53.33 เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง และร้อยละ 46.66 เข้าร่วมเป็นบางครั้ง รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

3.3 การมีส่วนร่วมในการคืนกองทุน พบว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 93.33 มีการคืนเงินกองทุนภายในกำหนดในจำนวนผู้ที่คืนเงิน พบว่าร้อยละ 93.33 คืนเงินครบตามจำนวน เมื่อศึกษาถึงการรวมหุ้นเพิ่มเติมจากเงินปัจจัยการผลิต พบว่าทั้งหมดไม่มีการรวมหุ้นเพิ่มเติมจากเงินปัจจัยการผลิต รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

3.4 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเงื่อนไขศูนย์ข้าว พบว่าประชากรร้อยละ 73.33 มีการถอนพันธุ์ปน ร้อยละ 54.54 มีการถอนพันธุ์ปน จำนวน 3 – 4 ครั้ง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 16.25 กิโลกรัม/ไร่ โดยต่ำสุด 10 กิโลกรัม/ไร่ สูงสุด 20 กิโลกรัม/ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.66 ใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าว แต่ร้อยละ 61.53 ใช้ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 73.33 ทำการสีผัด โดยต่างคนต่างทำไม่มีการร่วมกันสีผัด ร้อยละ 73.33 ไม่มีส่วนร่วมในการบรรจุเมล็ดพันธุ์ เพื่อจำหน่ายในกลุ่มร้อยละ 53.33 มีส่วนร่วมในการกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่ายในกลุ่ม ร้อยละ 66.66 มีส่วนร่วมในการสอบถามความพอใจของผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์จากตนเอง และร้อยละ 60 มีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือแก้ไขปัญหาในกลุ่ม รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาข้อมูลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้จัดทำแปลง ในการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ ในแต่ละประเด็นแล้วทำให้ทราบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าว ถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข้าวฯ แห่งนี้ ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วม ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงในการดำเนินงานศูนย์ข้าวฯ

ประเด็นการมีส่วนร่วม	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในการรับความรู้		
- การรับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร		
เข้ารับการถ่ายทอดฯ (ครั้ง) (n = 15)		
3 – 7	15	100
8 – 10	12	80
(ต่ำสุด 4 สูงสุด 9 เฉลี่ย 6.24)	13	20
- การเข้าอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ขยายพันธุ์พืช		
ไม่ได้เข้ารับการอบรม	5	33.33
เข้ารับการอบรม	10	66.66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
<b>การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุม</b>		
-การเข้าร่วมประชุมเฉพาะกิจนอกเหนือจากโรงเรียน		
เกษตรกร		
ร่วมบางครั้ง	8	53.33
ร่วมทุกครั้ง	7	46.66
<b>การมีส่วนร่วมในการคืนกองทุน</b>		
-ระยะเวลาที่คืนเงินเข้ากองทุน		
ภายในกำหนด	14	93.33
หลังกำหนด	1	6.33
-จำนวนเงินที่คืนเข้ากองทุน		
ไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด	1	6.33
ครบตามจำนวนที่กำหนด	14	93.33
-การรวมหุ้นเพิ่มเติมนอกจากการคืนเงินจากปีจ่ายการผลิต		
ไม่มีการรวมหุ้น	15	100
<b>การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศูนย์ข้าวฯ</b>		
-การถอนพันธุ์ปิ่นในแปลงนา		
ไม่มีการถอนพันธุ์ปิ่น	4	26.66
ถอนพันธุ์ปิ่น	11	73.33
จำนวนการถอนพันธุ์ปิ่น 1 – 2 ครั้ง	5	45.46
จำนวนการถอนพันธุ์ปิ่น 3 – 4 ครั้ง	6	54.54
(ต่ำสุด 1 สูงสุด 4 เฉลี่ย 2.63)		
-อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ (ก.ก./ไร่)		
ต่ำกว่า – 15	2	13.33
16 – 20	13	86.66
(ต่ำสุด 10 สูงสุด 20 เฉลี่ย 16.25)		
-การใช้ปุ๋ยเคมี		
ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี	2	13.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	จำนวน (N = 15)	ร้อยละ
ใช้ปุ๋ยเคมี (n = 13)	13	86.66
ใช้ไม่ถูกต้อง	8	61.53
ใช้ถูกต้อง	5	38.47
-การมีส่วนร่วมในการนำผลผลิตมารวมกันเพื่อทำการสีฝัด		
มี	4	26.66
ไม่มี	11	73.33
-การมีส่วนร่วมในการบรรจุเมล็ดพันธุ์ใส่กระสอบเพื่อจำหน่าย		
ไม่มี	11	73.33
มี	4	26.66
-การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่าย		
ไม่มี	7	46.66
มี	8	53.33
-การมีส่วนร่วมในการสอบถามถึงความพอใจของผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์		
ไม่มีส่วนร่วมในการสอบถาม	5	33.33
มีการสอบถาม	10	66.66
-การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม		
ไม่มีส่วนร่วม	6	40
มีส่วนร่วม	9	60

#### ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงต่อศูนย์ข้าวฯ

การศึกษาในส่วนนี้ศึกษาถึงความคิดเห็นของประชากร เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) นโยบาย 2) คณะกรรมการ 3) การปฏิบัติงานตามศูนย์ข้าวฯ 4) สมาชิกผู้ร่วมศูนย์ข้าวฯ 5) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ 6) ผลประโยชน์ที่ได้รับ 7) การได้รับการสนับสนุนในการดำเนินการศูนย์ข้าวฯ

จากการศึกษา พบว่าในภาพรวมทุกด้านเกษตรกรผู้จัดทำแปลงมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยต่างๆของศูนย์ข้าวฯ มีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ ทำให้การดำเนินการของศูนย์ข้าวฯ แห่งนี้มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7 ความคิดเห็นต่อการได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ข้าวฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็นว่าจำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ 15 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว และคุณภาพเมล็ดพันธุ์เป็นที่น่าพอใจ ระยะเวลาในการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ทันต่อฤดูกาล ไร่ที่ได้รับมีปริมาณเหมาะสมคุณภาพทางปุ๋ยเคมีมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ และได้รับทันต่อฤดูกาลปลูก ระยะเวลาที่ได้รับวัสดุจากกรมส่งเสริมการเกษตร ทันต่อการใช้ประโยชน์ มีเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารเป็นที่น่าพอใจ อีกทั้งยังเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนบ่อยครั้งและได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่จนเป็นที่พอใจ

ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลห้วยปลวก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสระบุรี จากประชากร 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไปที่จัดทำแปลง โดยจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ปัจจัยด้านผู้นำ ด้านนโยบายของศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นปัจจัยที่สำคัญ ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม กล่าว คือ ด้านผู้นำ ซึ่งก็คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่ปฏิบัติงาน มีความจริงจังและความจริงใจรวมถึงความรับผิดชอบในการทำงานเป็นอย่างดี รวมถึงยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ให้คำแนะนำและให้แนวทางในการแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้ดี ด้านนโยบายของศูนย์ฯ เป็นนโยบายที่ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เห็นตรงกันว่า เป็นนโยบายที่มีประโยชน์แก่เกษตรกรในการทำนา คือ นโยบายที่ เข้าใจและมองเห็นภาพได้ง่าย มีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ปัญหาได้ตรงจุด คือสามารถแก้ไขการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ได้รวมทั้งยังมุ่งให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการผลิต ทำให้มีกองทุนการผลิตข้าวของชุมชน และยังทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอีกด้วย ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ ไม่ว่าจะเป็จำนวนเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยที่ได้รับ ระยะเวลาในการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และวัสดุวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินกรรรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร รวมถึงข้อมูลข่าวสาร และการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสม เป็นที่น่าพอใจ ทันเวลาและเข้าถึงเกษตรกรเป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษา กับประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ปรากฏตามตารางที่ 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประสิทธิภาพ และเป็นผลให้เกิดความสำเร็จ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านแล้วเกษตรกรผู้จัดทำแปลง มีความคิดเห็น ดังนี้

4.1 ความคิดเห็นต่อศูนย์ข้าวฯ พบว่าเกษตรกรสมาชิกมีความเห็น ว่านโยบายศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลในท้องถิ่น คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการผลิต สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ได้ ทำให้มีกองทุนการผลิตข้าวของชุมชน ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น

4.2 ความคิดเห็นต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็น ว่า คณะกรรมการมีความตั้งใจในการทำงาน ทำงานเป็นที่มีความเข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์โปร่งใส เป็นกลางให้ความเป็นธรรมแก่สมาชิกทุกคน คณะกรรมการ สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่สมาชิก และให้ความช่วยเหลือสมาชิก ได้ รวมถึงยังฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นอย่างดี

4.3 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานศูนย์ข้าวฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็น ว่า แนวทางการปฏิบัติงานตามศูนย์ข้าวฯ กับขั้นตอนในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ สามารถปฏิบัติได้ไม่ยาก และการเข้ารับการศึกษาถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์เห็นด้วย การกระจายพันธุ์ไปในท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติได้ กลุ่มเรียกเงินคืนกองทุนการผลิตไม่สูงเกินไป และตั้งเงื่อนไขในการใช้กองทุนการผลิตไว้เหมาะสมสามารถปฏิบัติได้

4.4 ความคิดเห็นต่อสมาชิกผู้ร่วมศูนย์ข้าวฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็น ว่า สมาชิกให้ความร่วมมือในกิจกรรมของศูนย์ฯ เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

4.5 ความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็น ว่า เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูงให้ความสนใจต่อศูนย์ข้าวฯ เป็นอย่างดี ออกพบปะกับเกษตรกรบ่อยครั้ง เป็นที่ปรึกษาโครงการที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม มีความเสียสละ และสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่สมาชิกได้ดี

4.6 ความคิดเห็นต่อผลประโยชน์ที่ได้รับ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรสมาชิกมีความคิดเห็น ว่า การเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ ทำให้ได้รับความรู้ในการผลิตข้าวที่เหมาะสม ทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชุมชน หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น การเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ ทำให้มีกองทุนใช้จ่ายในการผลิต ทำให้ชุมชนมีเมล็ดพันธุ์ดีไว้ใช้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวฯ จากผลการวิจัยกับประชากร 3 กลุ่ม

ปัจจัย	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ	คณะกรรมการบริหาร	เกษตรกรสมาชิก
ภายใน	- ด้านผู้นำ - ด้านนโยบายศูนย์ฯ - ด้านความร่วมมือ - ด้านความเสียสละ	- ด้านผู้นำ - ด้านนโยบายศูนย์ฯ - ด้านความเข้าใจใน นโยบายและ วัตถุประสงค์ - ความสัมพันธ์ของกลุ่ม	- ด้านผู้นำ - ด้านนโยบายศูนย์ฯ - ความรู้ความเข้าใจใน การดำเนินงาน - ด้านการปฏิบัติงาน - ด้านผลประโยชน์ที่ ได้รับ
ภายนอก	- ด้านการสนับสนุนจาก ภาครัฐ	- ด้านการสนับสนุนจาก ภาครัฐ	- ด้านการสนับสนุน จากภาครัฐ

ผลการวิจัยจากการการสังเกตโดยมีส่วนร่วมของผู้ทำวิจัย  
จากการการสังเกตโดยมีส่วนร่วมของผู้ทำวิจัยทำให้ทำให้ทราบถึงปัจจัยบางปัจจัย  
นอกเหนือจากผลการวิจัย ในตอนที่ 1 คือ

ปัจจัยภายใน

1. ด้านการปฏิบัติงาน เมื่อทราบถึงการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของประชากรทุก  
กลุ่มแล้ว ก็จะทราบว่า ประชากรทุกกลุ่ม ลงมือปฏิบัติงานและร่วมกันปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ  
แม้ว่าประชากรแต่ละกลุ่มจะมีความคิดเห็นไม่ตรงกันก็ตาม

ปัจจัยภายนอก

2. ด้านแรงผลักดันจากภาครัฐ เมื่อพิจารณาถึงโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์  
ข้าวชุมชน เป็นโครงการที่ภาครัฐมีนโยบายให้ดำเนินการทุกคนทุกฝ่ายเพียงแต่ปฏิบัติตามหน้าที่  
บทบาทของตน ดังนั้นด้านการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ จากภาครัฐ และด้านนโยบายของศูนย์ข่าวฯ  
จะไม่ถือเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ แต่จะถือว่าเป็น ด้านแรงผลักดันจากภาครัฐ เป็นปัจจัยที่มี  
ผลต่อความสำเร็จของศูนย์ข่าวฯแห่งนี้

### วิจารณ์ผล

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบล  
หัวปลวก อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี จากผลของข้อมูลในการวิจัยพบว่ามีปัจจัย 3 ด้านที่ทำให้เกิด  
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสำเร็จแก่ ศูนย์ข่าวดังกล่าว โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายในกลุ่ม ได้แก่ด้านผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลียว เชมราช (2545) ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) สมพัทธ์ ย์ญญะสิทธิ (2533) พนม ลิ้มอารีย์ (2536) ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543) ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2543) กรม ส่งเสริมการเกษตร(2541) และงานวิจัยของ เฉลียว เชมราช (2545) ลำแพน ชันกสิกรรม (2545) และ วรวิทย์ สว่างทุกข์(2544) และด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ จรีพรรณ กาญจนจิตรา (2528) และ ถวิล ธาราโภชน (2524) และปัจจัยภายนอกกลุ่ม ก็คือ ด้านแรงผลักดันจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สมพัทธ์ ย์ญญะสิทธิ (2533) ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543) อาทรมีแก้ว (2539)



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

(Conclusions and Recommendations)

#### สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ของการทำการวิจัยเพื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี กลุ่มประชากรของการวิจัยได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ จำนวน 1 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ 5 คน เกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไป ที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จำนวน 15 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่รับผิดชอบศูนย์ข้าวฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกทั่วไป จากนั้นจึงนำข้อมูล มาหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับเขตในการผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ 105 ดีเด่นปี 2546 ในงานวันเกษตรแห่งชาติ คือ ปัจจัยด้านผู้นำ ซึ่งผู้นำของศูนย์ข้าวฯ นี้ก็คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรฯ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้นี้ เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมาก เข้าใจในวิธีการดำเนินการและบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อศูนย์ข้าวฯ รวมทั้งยังปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เข้าเยี่ยมเยียนเกษตรกรบ่อยครั้ง และสามารถแนะนำแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ประชากรมีการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมทุกด้านทุกฝ่ายบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการรับ หรือถ่ายทอดความรู้ การประชุมวางแผน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการลงมือปฏิบัติการ และปัจจัยอีกอย่างก็คือ ด้านแรงผลักดันจากภาครัฐซึ่งก็คือกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นปัจจัยที่สำคัญมากเพราะเป็นจุดเริ่มและเป็นแรงผลักดันให้แก่ หน่วยงานหรือบุคลากรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินไปตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งยังผลให้เกิดความสำเร็จแก่ศูนย์ข้าวชุมชนแห่งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัย

จากผลการศึกษาและข้อสรุปที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลห้วยปลก อำเภอกาบัง จังหวัดสระบุรี คือ ด้านผู้นำ ด้านการปฏิบัติงาน และแรงผลักดันจากภาครัฐ ซึ่งสมควรจะมีการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1 นอกจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นผู้นำของศูนย์ข้าวแล้ว ควรมีการให้ความรู้ การอบรม หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อดึงศักยภาพหรือสร้างผู้นำ ภายในกลุ่มของเกษตรกรเองขึ้นมาด้วย

2 ด้านการปฏิบัติงาน แม้การปฏิบัติงานโดยภาพรวมของกลุ่มประชากรจะเป็นไปอย่างอย่างสม่ำเสมอ ตามบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วม แต่ก็ยังมีบางบุคคลที่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติงานด้วยหรือปฏิบัติ น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงควรมีวิธีการทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่หรือบทบาทของตน อาจจะใช้วิธีการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการร่วมทำกิจกรรม เป็นต้น เพื่อความสำเร็จของศูนย์ฯ แห่งนี้ต่อไป

### ข้อเสนอจากการดำเนินงานวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ทำการวิจัย ทำให้พบปัญหาดังนี้คือ

1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมีเพียง 16 คน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า กลุ่มประชากรมีขนาดเล็กเกินไป ทำให้ไม่เกิดความหลากหลายแก่ข้อมูลหรือข้อมูลไม่มีความน่าเชื่อถือได้

2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจมากจึงทำให้ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3 การตอบแบบสัมภาษณ์ของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าว เป็นการตอบแบบตามๆกัน ข้อมูลที่ได้จึงโน้มเอียงไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้

4 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าว เป็นปัญหาอย่างยิ่งในการสัมภาษณ์ เพราะผู้สัมภาษณ์ต้องอธิบาย และยกตัวอย่าง ให้เกษตรกรเข้าใจ ซึ่งบางเรื่องเปรียบเสมือนผู้สัมภาษณ์ เข้าไปสอนเกษตรกร เพราะเกษตรกรไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆเลย เป็นต้น

5 เกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวทั้งหมด ที่ผู้สัมภาษณ์ได้ทำการสัมภาษณ์นั้น ทุกคนเป็นสมาชิกของศูนย์ข้าว แต่ก็ยังมีบางคน ที่มีเพียงรายชื่อแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายของศูนย์ข้าว เกษตรกรดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี ในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่นำมาพิจารณาเป็นข้อมูล อีกทั้งยังทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณและเวลาในการทำวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2541. การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับ  
กลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- . 2543. คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมการผลิตข้าว. กรุงเทพมหานคร :  
ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- . 2544. เอกสารประกอบการสัมมนาประธานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว  
ชุมชน ทัวประเทศ พัทยา ชลบุรี (25 - 27 มีนาคม 2544). (เอกสารอัดสำเนา)  
จรีพรรณ กาญจนจิตรา. 2528. คู่มือการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร :  
รุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด.
- เจลิยว เขมราช. 2545. การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเเร็จของ  
กลุ่มเกษตรกรทำนา ในภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.  
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- ณรงค์ เล็งประชา. 2543. กลุ่มธุรกิจพื้นบ้านกับการพัฒนาชุมชน. . กรุงเทพมหานคร :  
โอเดียนสโตร์.
- ตีรณรรต อ่อนตา. 2547. กระบวนการกลุ่ม : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร  
ยายตาพัฒนา ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษระดับ  
ปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.
- ถวิล ธาราโกษณ์. 2524. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : พีระพัทธนา.
- . 2526. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ทวิทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. ประมุขศิลป์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. 2533. พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. กรุงเทพมหานคร :  
ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญมัน ธนาศุภวัฒน์. 2537. จิตวิทยาองค์การ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา  
สำนักงานกองทุนการสนับสนุนงานวิจัย , กรุงเทพมหานคร.
- พนม ลิมอารีย์. 2536. ความเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : กราฟิคอาร์ท.
- พิมาน วงศ์อภัย. 2533. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง.  
สำนักงานกองทุนการสนับสนุนงานวิจัย , กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- อาทร มีแก้ว . 2539. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน  
เกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา. ปัญหาพิเศษระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์  
สงขลา.
- มานพ สวามีชัย. 2534. จิตวิทยาธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : กราฟิคอาร์ท.
- เมธินี นิจพิทักษ์. 2545. การศึกษาพัฒนาการและการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร  
ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปัญหาพิเศษ  
ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง  
กรุงเทพมหานคร.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2534. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :  
ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ลักขณา ศิริวัฒน์. 2530. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ลำแพน ชันกสิกรรม. 2545. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการ  
ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์.  
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- วรวิทย์ สว่างทุกข์. 2544. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม  
เกษตรกรจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์  
กรุงเทพมหานคร.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2539. องค์การและการจัดการองค์การ. กรุงเทพมหานคร :  
พัฒนาศึกษา.
- สมศักดิ์ ย์ญญะสิทธิ. 2533. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ เกษมสิน. 2521. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- อรุณ รักรธรรม. 2522. หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- . 2526. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์อักษร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลง

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

ลำดับที่ .....

เรื่อง

วันที่...../...../.....

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

ต. ห้วยปลวก อ. เสาไห้ จ. สระบุรี

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( )

หน้าข้อความที่ต้องการ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 1 สภาภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจ

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา
  - ( ) 1. ไม่ได้เรียน
  - ( ) 2. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
  - ( ) 3. จบการศึกษาปีที่ 4
  - ( ) 4. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
  - ( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....
4. ท่านมีตำแหน่งใดในชุมชน
  - ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งใดๆ
  - ( ) 2. กำนัน
  - ( ) 3. ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 4. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) 5. กรรมการหมู่บ้าน ( ) 6. อื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านมีตำแหน่งใดในอบต.
  - ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งใดๆ
  - ( ) 2. ประธานอบต. ฝ่ายบริหาร
  - ( ) 3. กรรมการฝ่ายบริหาร
  - ( ) 4. สมาชิก อบต.
  - ( ) 5. อื่นๆ (ระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ท่านเป็นสมาชิกสถาบันใดบ้าง
- ( ) 1. กลุ่มเกษตรกร
- ( ) 2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ( ) 3. สหกรณ์การเกษตร
- ( ) 4. อ.ก.ส.
- ( ) 5. อื่นๆ (ระบุ).....
7. พื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด.....ไร่.....เป็นของตนเอง.....ไร่ เช่า.....ไร่
8. พื้นที่ร่วมศูนย์ข้าวฯ.....ไร่
9. แรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตร.....คน
10. อาชีพของท่าน [ระบุเลข 1-6 ใส่ลงใน ( )]
- (.....) 1. อาชีพหลัก
- (.....) 2. อาชีพรอง
1. ทำการค้าขาย
2. ค้าขาย
3. รับจ้างแรงงาน
4. รับเหมาธุรกิจส่วนตัว
5. รับราชการ
6. อื่นๆ
11. รายได้ต่อปี (บาท/ปี)
- 11.1 รายได้จากภาคเกษตร

ที่มาของรายได้	พื้นที่(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)	ราคา/หน่วย	รายได้(บาท)
1. ทำนา-นาปี - นาปรัง				
2. ทำไร่				
3. ทำสวน				
4. เลี้ยงสัตว์				
5. อื่นๆ				

รวมรายได้จากภาคเกษตร.....บาท/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 11.2 รายได้จากนอกภาคเกษตร

ที่มาของรายได้	รายได้ (บาท/เดือน)	ระยะเวลาที่มี รายได้ (เดือน/ปี)	รายได้รวม(บาท/ ปี)
1. ทำนา-นาปี - นาปรัง			
2. ทำไร่			
3. ทำสวน			
4. เลี้ยงสัตว์			
5. อื่นๆ			

รวมรายได้จากนอกภาคเกษตร.....บาท/ปี

## 12 ท่านมีหนี้สินหรือไม่

 1. ไม่มี 2. มี 2.1 ในระบบ (ธนาคารต่างๆ).....บาท 2.2 นอกในระบบ (พ่อค้า, เพื่อนบ้าน อื่นๆ).....บาท

รวมทั้งหมด.....บาท

## ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วตอบว่าถูก หรือ ผิดโดยเติมเครื่องหมาย ✓ หรือ X

ลงใน ( )

ข้อความ	คำตอบ
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน - ศูนย์ข้าวชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อ	
1.1 ให้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีกระจายไปในชุมชนอย่างกว้างขวาง	( )
1.2 ผลิตเมล็ดพันธุ์ขายให้โรงสีในท้องถิ่น	( )
1.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และบริหารจัดการกองทุนการผลิตอย่างยั่งยืน	( )
1.4 ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว	( )
1.5 เป็นจุดตั้งโรงสีข้าวชุมชน	( )

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการศูนย์ข้าวฯ	คำตอบ
2.1 ศูนย์ข้าวชุมชนประกอบด้วย 4 ส่วน คือ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดี สถานที่จัดตั้งศูนย์ข้าวฯ, เกษตรกรสมาชิก และกองทุนการผลิต	( )
2.2 ตามเงื่อนไขศูนย์ข้าวฯต้องมีสมาชิก 10-20 คน	( )
2.3 สมาชิกต้องทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดีรวมกันทั้งหมดในแต่ละปี 200 ไร่	( )
2.4 สมาชิกจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (พันธุ์ข้าวและปุ๋ยเคมี) จากราชการทุกปีเป็นเวลา 5 ปี	( )
2.5 สมาชิกต้องร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวฯ และคณะกรรมการบริหารกองทุน อย่างน้อย 5-7 คน	( )
2.6 สมาชิกทุกคนต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพดีโดยมีการถนอมพันธุ์อย่างน้อย 3 ครั้ง	( )
2.7 สมาชิกทุกคนต้องเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร (สำรวจ แปลงนา) จำนวน 5 ครั้ง	( )
2.8 สมาชิกศูนย์ข้าวฯต้องกระจายพันธุ์จากแปลงไปสู่เกษตรกรข้างเคียงรวมกันอย่างน้อยปีละ 1,000 ไร่ ภายในระยะเวลา 4 ปี รวม 4,000 ไร่	( )
2.9 สมาชิกทุกคนต้องคืนเงินเข้ากองทุนการผลิต หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนจัดการกองทุน	( )
2.10 กองทุนการผลิตที่ได้เป็นกองทุนที่สมาชิกทุกคนใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อปัจจัยในการผลิตในปีต่อไป	( )

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการศูนย์ข้าวฯ

1. การมีส่วนร่วมในการรับความรู้

1.1 การรับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร

- ( ) 1. ไม่ได้เข้า  
( ) 2. เข้ารับการถ่ายทอดฯ.....ครั้ง

1.2 การเข้าอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ขยายพันธุ์พืชหรือไม่

- ( ) 1. ไม่ได้เข้ารับการอบรม  
( ) 2. เข้ารับการอบรม

2. การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุม

2.1 การเข้าร่วมประชุมเฉพาะกิจนอกเหนือจากโรงเรียนเกษตรกร

- ( ) 1. ไม่ได้เข้าร่วม  
( ) 2. ร่วมบางครั้ง  
( ) 3. ร่วมทุกครั้ง

3. การมีส่วนร่วมในการมีกองทุน

3.1 ระยะเวลาที่คืนเงินเข้ากองทุน

- ( ) 1. ภายในกำหนด  
( ) 2. ก่อนกำหนด  
( ) 3. หลังกำหนด

3.2 จำนวนเงินที่คืนเข้ากองทุน

- ( ) 1. ไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด  
( ) 2. ครบตามจำนวนที่กำหนด

3.3 การรวมหุ้นเพิ่มเติมนอกจากการคืนเงินจากปัจจัยการผลิต

- ( ) 1. ไม่มี  
( ) 2. มี จำนวน.....บาท

4. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศูนย์ข้าวฯ

4.1 การถอนพันธุ์ปนในแปลงนา

- ( ) 1. ไม่มีการถอนพันธุ์ปน  
( ) 2. ถอนพันธุ์ปน จำนวน.....ครั้ง

4.2 ท่านใช้เมล็ดพันธุ์.....ก.ก. /ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 4.3 ท่านใช้ปุ๋ยเคมี

4.3.1 สูตร ครั้งที่ 1.....  
 ครั้งที่ 2.....  
 ครั้งที่ 3.....

4.3.2 อัตราที่ใช้ ครั้งที่ 1..... ก.ก./ไร่.  
 ครั้งที่ 2.....ก.ก./ไร่  
 ครั้งที่ 3.....ก.ก./ไร่

4.3.3 ระยะเวลา ครั้งที่ 1 อายุข้าว..... วัน.  
 ครั้งที่ 2 อายุข้าว.....วัน.  
 ครั้งที่ 3 อายุข้าว.....วัน.

## 4.4 การมีส่วนร่วมในการนำผลผลิตมารวมกันเพื่อทำการสี

- ( ) 1. ไม่มี  
 ( ) 2. มี

## 4.5 การมีส่วนร่วมในการบรรจุเมล็ดพันธุ์ใส่กระสอบเพื่อจำหน่าย

- ( ) 1. ไม่มี  
 ( ) 2. มี

## 4.6 การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่าย

- ( ) 1. ไม่มี  
 ( ) 2. มี

## 4.7 การมีส่วนร่วมในการสอบถามถึงความพอใจของผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์

- ( ) 1. ไม่มีส่วนร่วมในการสอบถาม  
 ( ) 2. มีการสอบถาม

## 4.8 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม

- ( ) 1. ไม่มีส่วนร่วม  
 ( ) 2. มี ส่วนร่วม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

#### ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อศูนย์ข้าวฯ

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 = เห็นด้วย, 3 = ไม่มีความคิดเห็น, 2 = ไม่เห็นด้วย, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับของความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านนโยบาย - นโยบายศูนย์ข้าวฯสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลในท้องถิ่น ในประเด็นต่อไปนี้ได้เพียงใด					
1.1 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ได้					
1.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการผลิต					
1.3 ทำให้มีกองทุนการผลิตข้าวของชุมชน					
1.4 ทำให้เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น					
1.5 ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น					
1.6 ทำให้เกษตรกรไม่มีหนี้กับพ่อค้า					
1.7 ทำให้จังหวัดสระบุรีมีข้าวพันธุ์ดีเต็มพื้นที่ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้					
2. ด้านคณะกรรมการ - ท่านเห็นด้วยเพียงใดต่อการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข้าวฯของท่านในประเด็นต่อไปนี้					
2.1 คณะกรรมการมีความตั้งใจในการทำงาน					
2.2 คณะกรรมการทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง					
2.3 คณะกรรมการมีความซื่อสัตย์โปร่งใส					
2.4 คณะกรรมการมีความลำเอียงไม่เป็นธรรม สนับสนุนแต่ญาติพี่น้อง					
2.5 คณะกรรมการสามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้เมื่อกลุ่มมีปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับของความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.6 คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจช่วยเหลือสมาชิก					
2.7 คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ฟังความคิดเห็นของสมาชิก					
3. ด้านการปฏิบัติงานตามศูนยข้าวฯ					
3.1 ขั้นตอนในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ สามารถปฏิบัติได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก					
3.2 การเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกรเป็นสิ่งที่ยุ่งยากและเสียเวลา					
3.3 การกำจัดพันธุ์ปนอย่างน้อย 3 ครั้ง เป็นสิ่งยุ่งยากปฏิบัติไม่ได้					
3.4 การกระจายพันธุ์ไปในท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ยุ่งยาก					
3.5 กลุ่มของท่านเรียกคืนกองทุนการผลิตสูงเกินไป					
3.6 กลุ่มของท่านตั้งเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์จากกองทุนการผลิตไว้มากเกินไปทำให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ยาก					
4. ด้านสมาชิกผู้ร่วมโครงการฯ					
4.1 สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของศูนยฯ เป็นอย่างดี					
4.2 สมาชิกส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์					
4.3 สมาชิกบางคนมักกินแรงและไม่ช่วยเหลือกัน					
4.4 สมาชิกส่วนใหญ่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม					
5. ด้านควมความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ (เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ)					
5.1 เป็นผู้มีความรู้และความสามารถ					
5.2 ให้ความสนใจต่อศูนยข้าวเป็นอย่างดี					
5.3 เป็นที่ปรึกษาโครงการที่ดี					
5.4 เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนเพิ่มเติม					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับของความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯของท่านไม่เคยออกมาพบปะกับสมาชิกเลย					
5.6 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯมีความเสียสละเพื่อสมาชิกศูนย์ฯ					
5.7 สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่สมาชิกได้					
6. ผลประโยชน์ที่ได้รับ ท่านได้ประโยชน์เพียงใดจากศูนย์ข้าว ในประเด็นต่อไปนี้					
6.1 การเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ ท่านได้รับความรู้ในการผลิตข้าว ที่ถูกต้องและเหมาะสม					
6.2 การเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ ทำให้ท่านมีชื่อเสียงเป็นที่ ยอมรับของชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี					
6.3 หลังจากท่านเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ แล้วท่านมีรายได้ เพิ่มขึ้น					
6.4 หลังจากท่านเข้าร่วมศูนย์ข้าวฯ ทำให้ท่านมีเงินกองทุน เพื่อใช้จ่ายในการผลิต					
6.5 ศูนย์ข้าวฯ นี้ทำให้ชุมชนมีเมล็ดพันธุ์ดีใช้อย่างต่อเนื่อง					
6.6 การมีศูนย์ข้าวฯ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงด้านการตลาด กับโรงสี					
7. การได้รับการสนับสนุนในการดำเนินการศูนย์ข้าวฯ - ท่านเห็นด้วยเพียงใด กับการได้รับการสนับสนุนใน ประเด็นต่อไปนี้					
7.1 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการสนับสนุน					
7.1.1 จำนวน 15 ก.ก./ไร่ เป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว					
7.1.2 คุณภาพเป็นที่น่าพอใจ					
7.1.3 ระยะเวลาที่ได้รับล่าช้าเกินไป					
7.2 ปุ๋ยเคมีที่ได้รับการสนับสนุน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับของความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
7.2.1 จำนวน 40 ก.ก./ไร่ เป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว					
7.2.2 คุณภาพเป็นที่น่าพอใจ					
7.2.3 ระยะเวลาที่ได้รับล่าช้าเกินไป					
7.3 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่					
7.3.1 ข้อมูลข่าวสารเป็นที่น่าพอใจ					
7.3.2 เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนบ่อยครั้ง					
7.3.3 หากมีปัญหาท่านได้รับการช่วยเหลือจนเป็นที่น่าพอใจ					

\*\*\* ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัย ในครั้งนี้ \*\*\*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้